

HOLIVUDSKE ŽENE: OD SKRIVENIH DOPRINOSA, INSTITUCIONALIZIRANOG NASILJA, BORBE IZ SJENE, DO POKRETA #METOO

Alen Avdić

Dio prvi: Skriveni doprinosi, skrivena stvarnost, i skrivena borba

1.1. Skriveni doprinosi: žene u filmskoj industriji kroz prizmu povijesti

Jedna od prvih asocijacija na Hollywood su žene u prelijepim, detaljno dizajniranim haljinama koje plijene pažnju na crvenim tepisima dok novinarima odgovaraju na pitanja o svom nadolazećem filmu ili, češće, o tome ko im je sašio haljinu, napravio štikle, izradio nakit. Suštinska pitanja o temama njihovih filmova, idejama ili motivima likova koje su utjelotvorile obično mahom bivaju prepuštene njihovim muškim kolegama.¹ Raskošne svečane toalete su postale sinonimne s glamurom koji Hollywood nosi u svojoj karmi. Ako bismo usporedili slike starog, tzv. "zlatnog doba" Hollywooda,

---

1 <https://www.youtube.com/watch?v=YGqQk12jBoA>

2 "Zlatno doba" Hollywooda definira se kao razdoblje između 1910-ih i 1960-ih. Mnogi ga vide kao veličanstveno, idealističko vrijeme, no u ovome eseju se nadamo prikazati pravo lice koje je to doba pokazalo prema ženama: patrijarhalno, mizogino, šovinističko naspram žena, ali i manjina. Ako ćemo posmatrati tzv. "zlatno doba" Hollywooda kao najbolje vrijeme u smislu tehničkih inovacija u filmskoj industriji, proliferacije kulturnih filmova koji su definirali jednu čitavu generaciju, ne smijemo izostaviti iz vida da se sve to postiglo uz eksploataciju žena (ali i drugih manjina) koje su, kako ćemo vidjeti, dale esencijalan doprinos svim tim napretcima. Sam izraz "zlatno doba Hollywooda" bi jedino mogao biti nostalgičan za jednu veoma specifičnu kategoriju ljudi a to su stari(ji) bijelci – ali ne i za druge. Stoga ćemo u ovome eseju koristiti navodnike ispred ove sintagme.

gala svečanosti koje su pohodile Marilyn Monroe u njenoj sada već kulturnoj bijeloj haljini iz 1955. ili Audrey Hepburn nagizdane angara biserima sa savremenim slikama s crvenog tepiha Angeline Jolie u široko komentarisanoj crnoj haljini s prorezom iz 2012. ili s onima od Nicole Kidman u crvenoj Diorovoj toaleti veoma lahko bismo uočili konstantu glamurozno odjevene, besprijeckorno dotjerane ljepotice koja pozira fotografima sa zanosnim osmjehom i nepogrešivo doziranom dozom seksipila. Ta konstanta nam želi poručiti da su žene u samom srcu Hollywooda no to nije istina: žene danas ne čine ni polovinu filmske industrije. Na crvenom tepihu žene izgledaju kao da su upravo one zvijezde američke filmske industrije, ali na platnu glume glavne uloge samo u 15 posto filmova (McKinney 2015.). A taj postotak se skoro nije promijenio od 1930-ih: *Filmovi koje Hollywood proizvodi uveliko nedovoljno predstavljaju žene i prikazuju ih na načine koji ih predstavljaju inferiornima u odnosu na njihove muške kolege. To seže do najranijih godina filma, kada su pogrešna predodžba da gledatelji više vole muške glavne uloge i sada opskurni skup internih pravila cenzure institucionalizirali rodne probleme kojima se industrija tek treba pozabaviti, probleme koji imaju implikacije daleko izvan kino dvorana.* (ibid.)

U savršenom Hollywoodu, rasprave o "jednako zastupljenosti [spolova, rasa, nacionalnosti]" – boljoj ravnoteži različitosti u filmovima i na TV-u – ne bi bile potrebne. U tom savršenom Hollywoodu, protagonisti filmova i TV emisija bili bi različiti u smislu rase, ekonomije, seksualnosti i spola kao što je svijet različit. Kao što su različiti i ljudi iza kulisa. No, pravi Hollywood još uvijek je muški bjelački klub. Bijelci su daleko najvidljiviji i najpoznatiji članovi filmske i TV industrije. Rodna zastupljenost je turobna: samo 10,7 posto filmova proizvedenih između 2007. i 2012. imalo je glumačku postavu u kojoj su podjednako zastupljeni muškarci i žene (ibid.). Zanimljiva stvar u filmskoj povijesti je činjenica da su žene imale ogromno značenje iza kamere no njihova imena i doprinosi bivaju zameteni poput tragova u snijegu. Kao da ih je neki holivudski "čistač"³ izbrisao iz kolektivnog pamćenja savremene

---

3 "Čistač" (eng. Fixer) rješava neobične probleme holywoodskih zvijezda tako što "počisti" razne prestepe koji bi bacili ljagu na reputaciju holivudskih zvijezda ili producenckih kuća. Budući da osoba na ovoj poziciji pomaže slavnim osobama visokog profila, oni mogu biti vrsta osobnog asistenta i ponekad putuju u sviti slavnih a mogu biti i producenti koji su brinu o imidžu filma u kojem zvijezde glume. Čistači tzv. "zlatnog doba" Hollywooda su radili sve radnje od moralno upitnih do protuzakonitih kako bi osigurali da imidž zvijezde, filma ili producenckeske kuće ostane netaknut, a

kulture ili kao da ih je objezbjeđenje koje rigorozno čuva holivudske zvijezde od nasrtaja obožavatelja ili paparazza zamolilo da napuste filmski set. Ranih godina dvadesetog vijeka žene su bile zastupljene u doslovno svakom kadru nijemih filmova kao režiserke, scenaristkinje, producentkinje, montažerice, čak i kamermanke. Filmska industrija, tada novorođenče, je izmišljala vlastita pravila kako je rasla i nije stigla da formira strogu rodnu i spolnu raspodjelu posla tako da je za žene u Hollywoodu posla bilo u izobilju. Scenaristkinja Clara Beranger je u intervjuu iz 1919. izjavila: "Od svih različitih industrija koje su nudile poslovne prilike ženama nijedna nije ponudila više od filmske." (Talbot, 2019-): *Na neki su način prve filmske režiserke postale žrtve ekonomskog uspjeha na čijem su ostvarenju toliko radile. Kako je filmska industrija postajala sve modernijim, kapitalističkim poduzećem, konsolidiranim oko malog broja vodećih studija, od kojih je svaki imao specijalizirane odjele, bilo je sve teže ženama, posebno novopridošlicama, skliznuti u kinematografske pothvate u nastajanju. "Do 1930-ih", primjećuje Antonia Lant, koja je suuredila knjigu o ženskom pisanju u ranoj kinematografiji, "nailazimo na snažan slučaj zaborava, zaboravljanja da je toliko žena bilo čak i na mjestima režisera i producenata." Tek kada je 1990-ih stigao val stipendija - precizno istraživanje koje je proveo Projekt ženskih filmskih pionira na Columbiji bilo je posebno važno istaći - veliku ulogu žena u počecima filmskog stvaralaštva koja je ponovno došla u fokus. (ibid.)*

Hollywood je od 1917. do 1923. bio u sjeni žena (McKinney, 2018.). Dominantnost žena u filmskoj industriji seže čak i dublje: Jedan od prvih narativnih filmova, "Vila iz kupusa", snimila je davne 1896. žena po imenu Alice Guy-Blaché.⁴ Akademici procjenjuju da su polovinu filmskih scenarija u dobu nijemih filmova napisale žene, a savremena istraživanja ukazuju na to da su žene posebno bile sposobne za posao scenarista u filmskim narativima, ali i za više od toga;⁵ *U eseju iz 1925., scenaristica po imenu Marion Fairfax*

---

te radnje su uključivale sve od mita, fizičkih obračuna, podmetanja dokaza u policijskim istragama, prikriivanje problema s drogama, alkoholom, kockom, tajne abortuse, do ubistava. Najpopularniji čistač je bio zloglasni producent MGM-a Eddie Mannix o kojem je snimljen film "Ave, Ceazare!" iz 2016. u režiji braće Coen.

4 Guy-Blachéova je pokrenula vlastiti studio i radila na više od 1000 filmova tokom svoje karijere. Jedan od njezinih filmova čak je bio povezan sa zvukom desetljećima prije prvog zvučnog filma (McKinney, 2015).

5 Guy-Blachéova je 1914. napisala: "Ne postoji ništa povezano s pravljenjem filma što žena ne može

tvrdila je da, budući da su žene prevladavale u filmskoj publici – što je jedan od razloga zašto su domaće melodrame, pustolovne serije [...] dobro prolazile kod publike – scenaristkinje su uživale prednost nad svojim muškim kolegama. Bile su maštovitije, bolje prilagođene hirovima romantičnog i porodičnog života, ali su mogle pisati i za muškarce i o muškarcima. Uostalom, muškarci se "obično povjeravaju ženama kada im je potrebno ohrabrenje ili utjeha", napisala je Fairfaxova. "Nebrojenim godinama samo opstajanje žene - svakako njezina sigurnost i udobnost – ovisili bi o njezinoj sposobnosti da zadovolji ili utiče na muškarce. Naravno, gotovo nesvjesno ih je intenzivno proučavala." (Talbot, 2019.)

Pionirke poput Guy-Blachéove su uveliko ispisane iz filmske povijesti, a njihova mjesta su zauzeli režiseri poput braće Lumiére, no ona nije sama. Lois Weber i Dorothy Arzner su također poznate režiserke iz ranih 1900-ih godina kojima se izgubio trag, a scenaristkinja Frances Marlon koja je svojevremeno bila najplaćenija scenaristkinja 1920-ih i 1930-ih je također danas skoro pa nepoznanica. Poslije 1927. žene migriraju iz svojih pozicija iza kulisa i sele se u prednji plan kamere: sve češće postaju ljubavni interes muškog protagonista na velikom ekranu (Potier, 2003.).

Filmska povjesničarka J. E. Smyth u svojoj knjizi *Nobody's Girl Friday: The Women Who Ran Hollywood* dokumentira raznovrsne filmske produkcijske poslove u kojima su žene uspijevale, čak i nakon ere nijemog filma. Zapravo, tvrdi ona, imale su više takvih poslova između 1930. i 1950. nego će imati desetljećima nakon toga (Smyth 2018:47). Iako je ostalo nekoliko režiserki na vrhuncu studijskog sistema (Dorothy Arzner i Ida Lupino), Smyth navodi impresivan niz žena: filmskih montažerica, kostimografinja, agentica za talente, scenaristica, producentkinja, holivudskih sindikalnih šefica i zakulisnih majstorica. Nije ni čudo da su studiji toga doba služili ženskoj publici, sa scenarijima izgrađenim oko zapovjedne prisutnosti takvih glumica kao što su Bette Davis i Joan Crawford, i s pričama za koje se smatralo da odražavaju prevladavajuće brige žena. Smyth kao primjer navodi upravo glumicu Bette Davis,⁶ čija je riječ imala dovoljno težine u Hollywoodu da

---

učiniti istom lahkoćom kao muškarac, i nema razloga zašto ne može u potpunosti ovladati svim tehničkim detaljima umjetnosti." (Talbot, 2019.)

6 Davis je izjavila da je jedan od razloga propadanja njezinih brakova taj što su se njezini muževi umorili od toga da budu "gospodin Davis". Vidi: <https://www.youtube.com/watch?v=a98Bcu55nAM>

je prozovu četvrtim "bratom" Warnerom⁷: "Žene su posjedovale Hollywood dvadeset godina" (Smyth 2018: 57), rekla je u intervjuu 1977., stoga "ne smijemo biti ogorčene" (ibid.) Smyth možda ima pravo kada kaže da su akademici i medijski kritičari, koji su namjerno prikazivali "industriju kao monolitnu mušku i vraški usmjerenu na razvlašćivanje žena, ponekad toliko često da su previđali žene koje su tamo napredovale": *Smyth s entuzijazmom istražuje skromne izvore na koje su, kaže ona, drugi akademici gledali s prijezirom: studijski telefonski imenici, interni bilteni. Istraživači u sličnim potragama našli su na dokaze u još nevjerojatnijim oblicima i mjestima. Zaboravljene ili izgubljene rolne filma ponekad se nasumično pojave – pokopane u arhivu na Novom Zelandu ili zapečaćee u bazenu u udaljenom gradu u Yukonu. Esther Eng bila je kantonsko-američka režiserka koja je živjela otvoreno kao lezbijka, a tridesetih i četrdesetih godina prošlog stoljeća snimala je filmove na kineskom jeziku s naslovima poput "Djevojka s Golden Gate mosta" i "To je ženski svijet" (od kojih je posljednji imao isključivo žensku postavu od trideset i šest glumica). Nažalost, vrlo malo Enginih filmskih radova još uvijek postoji, ali njezini foto albumi, otkriveni u kontejneru u San Franciscu 2006., postali su osnova dokumentarca režiserke S. Louise Wei. Pamela B. Green, režiserka dokumentarca iz 2018. "Budi prirodna: Neispričana priča o Alice Guy-Blaché", ušla je u trag režiserkinim fotografijama i pismima koje su daleki rođaci skrivali u kartonskim kutijama u garažama i podrumima, naslućujući da Tante Alice bila je izvanredna osoba. (Talbot, 2019.)*

Tokom "zlatnog doba" Hollywooda, na žene se prestalo gledati kao zaslužne za njegov nastanak. Sve više ih se gledalo kao na robu, stvari i predmete požude koje muškarci mogu zlostavljati ili mučiti na ekranu i izvan njega. Zlostavljanje žena i seksizam je tada općenito postao uobičajen u filmskoj industriji. Od žena se očekivalo da izgledaju i da se ponašaju na određeni način i na ekranu i izvan njega. Sve rijeđe su režirale filmove ili donosile velike kreativne odluke i nisu imale istu moć kao muški glumci i režiseri. U to vrijeme nije bilo pokreta poput #MeToo i #TimeIsUp i glumice su obično iz straha šutjele o zlostavljanjima koja su pretrpjele. Ako bi i progovorile o tome smatralo se da je s njima "teško" raditi, što je rezultiralo manjim i ograničenim brojem uloga: *Martha M. Lauzen, izvršna direktorica Centra za proučavanje*

7 Braća Warner su osnivači znamenitog sudija Warner Bros.

žena na televiziji i filmu na Državnom sveučilištu San Diego, izjavila je za *New York Times* da je postotak ženskih govornih uloga u Hollywoodu ostao gotovo isti od 1940-ih. U to se vrijeme postotak žena glumica s govornim ulogama na filmskom platnu kretao oko 25 do 28 posto. Godine 2013. 30 posto govornih uloga na filmu pripalo je ženama. (McKinney, 2018.)

1.2. Skrivena stvarnost:

Institucionalizirano nasilje nad ženama u Hollywoodu

Lahko je odrediti sirovi postotak u kojem se žene pojavljuju pred kamerom ili iza kamere. Pitanje na koji način su žene zastupljene pred kamerom je teže za odrediti. Kada govorimo "zastupljenosti spolova" u Hollywoodu uglavnom govorimo o dvije stvari: s jedne strane to je postotak ljudi koji se pojavljuju na ekranu (uključujući i ljude koji su producenti onoga što je na ekranu a koji su žene) i s druge, govorimo o načinima na koje su te žene predstavljene. Hollywood ne uspijeva da zadovolji nijednu od ove dvije stvari. Kako bismo se uvjerali u ovo neophodno je podvrgnuti holivudsku produkciju Bechdelovinom testu.⁸ Radi se o lakmus testu koji se uglavnom koristi kako bi se utvrdilo jesu li žene prisutne u filmu kao potpuno ljudski likovi ili samo kao zamajci zapleta za komentiranje muških likova. Da bi bilo koji film prošao test, sve što treba je odgovoriti potvrdno na tri pitanja:

1. Postoje li u filmu više od dva navedena ženska lika?
2. Vode li dva ženska lika razgovor u bilo kojem trenutku?
3. Da li je taj razgovor o nečem drugom osim o muškom liku?

Iako se čini da bi ovo trebao biti šokantno jednostavan test za proći, vrlo malo filmova to uspijeva. U istraživanju 1794 filma od 1970. do 2013. Walter Hickey iz *FiveThirtyEight*a otkrio je da je gotovo polovica pala na testu (McKinney, 2018.). Naravno, u stvarnom životu žene razgovaraju o poslu, životu, kao i čitavom nizu drugih tema koje nemaju apsolutno nikakve veze s muškarcima. No, u filmovima ti razgovori se skoro nikada ne dešavaju: "Činjenica je — žene su ozbiljno nedovoljno zastupljene u gotovo svim sektorima društva diljem svijeta, ne samo na ekranu, ali većinom jednostavno nismo svjesne

---

8 Bechdelovin test je nastao 1985. godine u stripu koji je napisala Alison Bechdel pod naslovom "Dykes to Watch Out For". Sama Bechdel kaže da je ideja za test došla od cimerice.

razmjera. A medijske slike imaju snažan utjecaj na stvaranje i održavanje naše nesvjesne predrasude⁹ (*Press release: Global film industry perpetuates discrimination against women 2014.*)

Ravnopravna zastupljenost na ekranu toliko je važna jer holivudski filmovi dopiru do ljudi diljem svijeta i značajno utječu na način na koji poimamo žene. Ono što vidimo na filmskom platnu, u konačnici, govori nam šta da vjerujemo o sebi i svijetu oko nas. Tako često možemo gledati kako glumice stavljaju svoje živote u ruke (obično) muških režisera, agenata i menadžera, tako da osjećaj da je Hollywood muški klub postaje bolno očigledan, tjerajući žene ili da igraju mušku igru ili da napuste filmsko igralište.

Osuda glumice Ume Thurman na račun režisera Quentina Tarantina – gdje ona tvrdi da ju je namjerno stavio u opasnu situaciju¹⁰ kako bi osigurao željeni kadar dok su snimali film "Kill Bill" – ostavila ju je u sukobu s njim. "Bojala se" izvesti vratolomiju, ali ju je Tarantinov "bijes" potaknuo da ostavi po strani svoje zahtjeve da se vratolomija izvede s profesionalnim vozačem. Ovo je samo jedan primjer toga da glumice mogu glumiti samo pod prisilom. Bernardo Bertolucci priznao je da je snimio nasilnu scenu silovanja u filmu "Posljednji tango u Parizu" bez punog pristanka glumice Marije Schneider, a na snimanju filma "Fatalna nesreća" iz 2004. režiser Paul Haggis nije upozorio glumicu Thandi Newton da će je njen partner u sceni Matt Dillon neprikladno dirati tokom scene napada. Na svjetlucavoj holivudskoj fasadi kriju se mnoge pukotine, a u njima se krije potresna istina: i današnje žene Hollywooda kao i legendarne starlete davnih vremena su skoro jednako izložene nasilju, zlostavljanjima, svojstvenim restriktivnim sistemima koji su postojali još od tzv. "zlatnog doba" Hollywooda kada su žene seksualno uznemiravali direktori studija poput Louisa B. Mayera iz MGM-a, koji je bio poznat po jurnjavi za ženama oko istog drvenog stola koji je okitio slikama svoje porodice (Nicolaou, 2017.).

9 *Geena Davis Institut za rod u medijima, UN Women i Zaklada Rockefeller predstavljaju prvu međunarodnu studiju o rodnim slikama u svjetskim filmovima. Studiju su proveli Stacy L. Smith (dr.sc.), Marc Choueiti i Katherine Pieper (dr.sc.) u Inicijativi za medije, raznolikost i društvene promjene na Annenberg školi za komunikacije i novinarstvo, Univerzitet Južne Kalifornije.*

10 <https://www.nytimes.com/2018/02/03/opinion/sunday/this-is-why-uma-thurman-is-angry.html>

Čak i nakon ovoga doba još uvijek su česte prakse tzv. "kauč audicije"¹¹, odnosno prakse prema kojoj se od žena koje traže uloge u filmovima ili predstavama očekuje da daju seksualne usluge šefu kastinga u zamjenu za ulogu u filmu. Ime jednog od najzloglasnijih šefova studija, Harry Cohn, je neraskidivo vezano za "kauč audicije" i za ono što on znači savremenoj publici;¹² *Kao šef studija Columbia Picturesa od 1919. do 1958., Cohn je očekivao seks u zamjenu za priliku za slavu. A kao jedna od najutjecajnijih osoba u Hollywoodu, obično je dobivao ono što je tražio. Bio je jedan od ljudi odgovornih za uspostavljanje sistema holivudske "kauč audicije", koja je od žena zahtijevala razmjenu seksualnih usluga s moćnim direktorima za priliku za filmsku ulogu. Iako klišej "kauč audicije" prethodi karijeri šefa Columbie studija, Cohn je pomogao učvrstiti takav sistem u filmskoj industriji tokom četiri desetljeća u filmu.* (Blakemore, 2017.)

Dio Cohnovog uspjeha počivao je na njegovoj surovosti. Slično kao što će to Harvey Weinstein¹³ raditi desetljećima kasnije na perfidniji način. Cohn je od samog početka koristio agresiju kako bi kontrolirao ženske holivudske zvijezde. Ne samo da ih je tjerao da promijene imena i izgled, već ih je redovno tjerao da nude seks u zamjenu za zaposlenje, zatim ih je pomno promatrao, pa čak i špijunirao. Uzmimo za primjer jednu od najpoznatijih glumica toga doba: Ritu Hayworth. Cohn je prisilio špansko-američku zviždu — rođenu pod imenom Margarita Cansino — da promijeni ime u nešto više anglicizirano prije nego što je potpisala ugovor s njegovim studijom Columbia.¹⁴ Zajedno s njezinim suprugom Edwardom Judsonom tjerao ju

---

11 Eng. Casting couch, vuče svoj naziv jos od tzv. "zlatnog doba Hollywooda" gdje su ambiciozne glumice morale razmjenjivati seksualne usluge kako bi dobile željene uloge - to je bila dobro znana slika u Hollywoodu od pojave studijskog sistema 1920-ih i 1930-ih godina prošlog vijeka.

12 Pojam "casting couch" u savremenoj popularnoj kulturi rezonuje više sa podžanrom pornografije nego sa nekim rudimentalnim hollywoodskim pojmom iz minulih vremena. Za više informacija vidi knjigu "Hard Core" Linde Williams (1989.)

13 Otkrića o desetljećima dugom obrascu nedoličnog seksualnog ponašanja filmskog producenta Harveya Weinsteina bila su katalizator za pokret #MeToo. Više žena, uključujući glumice poput Ashley Judd i Rose McGowan, optužilo je Weinsteina za seksualno uznemiravanje, napad i silovanje. To je dovelo do njegova hapšenja i kasnije osude u 2020.

14 Hayworth je smršala, obojila kosu u crveno i podvrgnula se bolnim postupcima elektrolize kako bi podigla liniju kose, jer se njezina niska linija smatrala etničkom. Nakon što je reklamirana kao bijelkinja, Hayworth je stekla međunarodnu slavu i čak dobila nadimak "Boginja ljubavi". Snimila je 61 film i zauzela 19. mjesto na popisu najvećih zvijezda svih vremena Američkog filmskog instituta. (Nour, 2022.)

je da oboji i podvrgne kosu bolnoj elektrolizi – zarad slave. A kad je odbila spavati s njim, on ju je uhodio, miješao joj se u privatni život (Nour, 2022.), pa čak i prisluškivao njezinu garderobu.¹⁵ "Nikad se nikoga nisam bojala, čak ni Harryja Cohna," rekla je Hayworth u intervjuu za New York Times mnogo kanije, 1970. "Zašto bih ga se bojala? Zaradila sam mu puno novca... Bila sam privlačna, to je sve, nije ga zanimalo ništa drugo!"¹⁶ Sklonost nasilnom ponašanju donijela je Cohnu nadimke "Kralj Cohn" i "Bijeli Očnjak" (Nour, 2022.). Bio je poznat po tome što je u svom uredu držao police s parfemima i svilenim čarapama – sitnicama koje je nudio kao "plaćanje" za seksualne usluge (Dick 2004: 202). Njegov ured također je bio izravno povezan s posebnom garderobom samo za starlete koje je maltretirao (Blakemore, 2017.). Dao je postaviti mikrofon i sistem zvučnika na svaku zvučnu pozornicu kako bi mogao prekinuti snimanje samo svojim glasom, iznenadivši glumice poput Kim Novak koje nisu imali pojma da je slušao svaku njihovu riječ. (ibid.) Cohnove taktike maltretiranja bile su dobro poznate diljem Hollywooda – toliko poznate da su zvijezde poput Joan Crawford i Katharine Hepburn otpočinjale pregovore za uloge u filmovima njegovog studija tako što bi mu odmah rekly da nisu zainteresirane za njegovu "kauč audiciju". Međutim, manje moćne žene nisu mogle priuštiti taj luksuz odbijanja: *Uzmimo za primjer Janis Paige, glumicu kojoj je direktor MGM-a rekao da izađe na spoj s muškarcem kojeg nikad nije upoznala. Kad ju je pokušao silovati, pobjegla je - i tajila je taj događaj sve dok ga nedavno nije otkrila u 95. godini života u eseju u Hollywood Reporteru. Judy Garland također je izjavila da ju je Louis B. Mayer pipkao na snimanju dok je još bila tinejdžerica. Zvijezde i šefovi studija imali su mnogo drugih prilika za gadno ponašanje. Godine 1935., na primjer, Clark Gable navodno je na spoju silovao kolegicu Loretta Young dok je putovao noćnim vozom iz studija u Hollywood. Young je zatrudnjela, skrivala trudnoću i tajno rodila. Nakon što je kćer ostavila u sirotištu, "posvojila" ju je kad je imala 19 mjeseci.* (Blakemore, 2018.)

Prije nego što je usvojen zloglasni Haysov zakon 1934., glumice su koristile svoju slavu kako bi preuzele uloge koje su izazivale rodne norme i koje nisu bile u skladu sa ženskim očekivanjima. Bilo je čak i nijemih filmova o

15 https://www.nytimes.com/1970/10/25/archives/rita-hayworth-dont-put-the-blame-on-me-boys-dont-put-the-blame-on.html?_r=0

16 Ibid.

sufražetkinjama.¹⁷ Godine 1922., nakon nekoliko smjelijih filmova, kao što je "Kraljica od Sabe", *Motion Picture Association* imenovala je prezbiterijskog starješinu Willa H. Haysa¹⁸ da popravi "grešnu sliku Hollywooda". Nakon što je usvojen Haysov zakon, koji je odredio moralne smjernice za filmsku industriju, važnije uloge za žene postale su rijetkost. Hays je donio "Zakon o produkciji filmova" kojim su se uspostavila pravila i definiralo sve ono što nije prikladno na velikom ekranu kao i sve ono s čime su producenti bili "pažljivi" pri uključivanju na filmsko platno: *Onoliko brzo koliko su Hays i drugi "uzdizači" Hollywooda mogli raditi, moć studija i njihovih direktora perverzno je rasla. Kino je postalo vrlo unosan posao, ali su imena zvijezda, a ne studija, prodavale ulaznice. U 1920-ima, kako to opisuje Brooks, kad su producenti shvatili da su ženske zvijezde prijetnja njihovoj dominaciji, povelili su "uskladeni rat protiv zvjezdanog sistema", zlorabeći moć koju su imali da naprave ili slome glumačku karijeru. Scenaristkinje i producentice kao što su Frances Marion i June Mathis, koje su imale visoke položaje u industriji nijemog filma, istisnute su 1930-ih, a uskoro je posao vodila grupa muških direktora, od kojih su mnogi opsesivno kontrolirali filmove koje su producirali i žene koje su u njima glumile.* (Hutchinson, 2017.)

Nakon usvajanja Haysovog zakona, uloge žena ispred kamere, ali i iza nje, su dramatično opale. Zakon je umetnuo drakonske propise na ekranu koji su uključivali standarde "morala", a koji su se posebno ticali žena. Bilo koja razuzdana ili sugestivna golotinja – stvarno prikazana ili u silueti; i bilo kakve razvratne radnje ili komentari istih, prizore stvarnog porođaja — stvarno prikazanog ili u silueti, prikaze bilo kojeg vida seksualne higijene, i slično: *Ovo je posebno očito u dijelu zakona koji upozorava producente da "budu oprezni" oko uključivanja stvari kao što su "namjerno zavodačenje djevojaka", "scene prve noći", "silovanje ili pokušaj silovanja" i "pretjerano ili požudno ljubljenje."* Do sredine 1930-ih Zakon je postao način cenzuriranja filmova sa ženskim tijelima ili ženama u ulogama izvan bračne sreće. (McKinney, 2015.).

1934. montirane su i prepravljene golišave scene iz filma "Tarzan i njegova žena". Vestern "Razbojnici" iz 1943. godinama je držan u kinima jer su se

---

17 Vidi <https://www.wmm.com/catalog/film/suffragettes-in-the-silent-cinema/>

18 Hays, koji je prethodno vodio predsjedničku kampanju Warrena G. Hardinga, napustio je posao glavnog direktora pošte kako bi obnovio imidž filmske industrije.

reklame za taj film previše fokusirale na poprsje Jane Russell. Učinci zabrane daleko su nadilazili puku cenzuru ženskih tijela i umjesto toga ograničili način na koji su ženska tijela prikazana u cijelosti. "Karakterizacija žena u vremenina poslije zakona o filmovima doista je bila manje drska, manje seksualna i daleko manje moćna", piše Andi Zeiser u svojoj knjizi *Feminism and Pop Culture*. Zeisler nastavlja: "Novi ženski lik u filmu bio je onaj koji je na neki način bio ugrožen – ljubavlju, bolešću ili okolnostima – i oko te se figure se vrtio novi žanr filma nazvan 'ženski film'". Takvi su filmovi bili popularni 1940-ih, 1950-ih, i 1960-ih godina prošlog vijeka. Ne iznenađuje da oni najčešće padaju na Bechdelovinom testu. Ne prolaze jer su se "ženski filmovi" općenito fokusirali na ljubav, brak i porodicu, ostavljajući ženama vrlo malo toga o čemu će pričati na ekranu osim o muškaracima. Haysov zakon nije dopuštao da razgovori o ljubavi, braku i porodici odstupe od standardnih prikaza bračne sreće ili od onoga što patrijarhalni holivudski sistem smatra ženom.

Kao da nije bilo dovoljno što je Hollywood u svom "zlatnom dobu" postao vlasnikom ženskih tijela, studijski šefovi su željeli da zaposjednu sami idenitet ženskih zvijezda.¹⁹ U to vrijeme je samo šačica holivudskih studija dominirala i filmskim tržištem i životima svojih zaposlenika. Studiji poput MGM-a su upravljali životima svojih glumaca i glumica, od njihovih brakova²⁰ do njihovih frizura i zahtijevali su potpunu odanost od svojih zaposleni-

19 Filmski studiji se sigurno nisu gnušali mijenjanja izgleda svojih glumaca i odabira umjetničkih imena za njih. Studio Columbia je vršio pritisak na Marilyn Novak da koristi ime Kim Novak. 20th-Century Fox rekao je Normi Jean Mortenson da koristi ime Marilyn Monroe, ime koje joj se nikada nije svidalo a cijena slave koju je platila Rita Hayworth (pravog imena Margarita Carmen Cansino) je bilo potpuno odricanje njenog porijekla i brisanje njene prirodne ljepote. Drugi primjeri uključuju Judy Garland (pravog imena Frances Ethel Gumm), Natalie Wood je rođena kao Natalia Nikolaevna Zakharenko, Doris Day je Doris Mary Ann Kappelhoff, Ginger Rogers je Virginia Katherine McMath, Kirk Douglas je Issur Danielovitch (pa je zanimljivo da je njegov sin Michael Douglas (pre)uzeo očeve umjetničko prezime), Audrey Hepburn je Audrey Ruston, Dean Martin je Dino Paul Crocetti, Rock Hudson je Roy Harold Scherer Mladi, Fred Astaire je Frederick Austerlitz, Tony Curtis je Bernard Schwartz, Cary Grant je Archibald Alec Leach, John Wayne je Marion Morrison, Michael Caine je Maurice Micklewhite. Malo se promjenilo u savremenom dobu s glumicama i glumcima poput Natalie Portman (pravog imena Neta-Lee Hershlag), Demi Moore (Demetria Gene Guynes), Meg Ryan (Margaret Mary Emily Anne Hyra), Martin Sheen čije je pravo ime Ramon Estevez i njegov sin Charlie Sheen imaju isto umjetničko prezime dok je njegov drugi sin Emilio Estevez zadržao svoje pravo prezime.

20 Dvojica od šest muževa Judy Garland bili su prikriveni homoseksualci. Jedan od njih bio je glumac/režiser Vincente Minnelli, koji je oženio četiri žene tokom svog života. Drugi je bio Mark Herron, koji je održavao vezu s kolegom glumcem Henryjem Brandonom prije, tokom i nakon braka s

ka: *Na vrhuncu svoje karijere, Mickey Rooney imao je zdrav imidž sveameričkog dečka, koji je MGM želio zadržati. Kad je objavio svoje planove da se oženi Avom Gardner, Louis B. Mayer ga je pozvao u ured i rekao: "Zabranjujem."* Došlo je do svađe u kojoj je Rooney pobijedio kada je zaprijetio da će napustiti studio. *Jean Harlow, originalna plavokosa seks bomba, bila je još jedna zvijezda u nemilosti MGM-a. Priča se da joj je ugovor zabranjivao udaju jer se to ne bi slagalo s njezinim imidžom seks simbola. Harlow se nekoliko puta udavala, ali to je bilo za direktora MGM-a i snimatelja, što je bilo prihvatljivo. MGM je popustio kad se zaljubila u Williama Powella iz studija Paramount. Iako su navodno bili zaručeni protivno željama studija, Harlow je umrla od infekcije bubrega prije nego što su se uspjeli vjenčati. I naravno, međurasni odnosi nisu dolazili u obzir. Kad je buntovna Kim Novak započela vezu sa Sammyjem Davisom Jr., Harry Cohn je angažirao svoje prijatelje mafijaše da ga otmu i prijete mu ubistvom ako je nastavi vidati. Nikada joj se više nije javio.* (Nour, 2022.)

"Vjerovatno je najlakše zamisliti MGM kao totalitarnu državu "... pretvarati se kao da nije filmski studio – već država." (Blakemore, 2018.): *Ta diktatura - koju je nadgledao šef studija Louis B. Mayer - funkcionirala je uz pomoć vojske osoblja koje je djelovala u korak kako bi stvorilo neke od najupečatljivijih holivudskih filmova. MGM i drugi studiji zadržali su svoje pozicije ne samo stvaranjem izvrsnih filmova, već i suzbijanjem tračeva i "čišćenja", odnosno prikriivanja, neugodnih priča.* (ibid.)

Tako je u filmskoj industriji odjednom postalo standardom da šefovi i direktori produkcijskih kuća promijene ili nanovo izmisle ženske zvijezde i starlete, sve skupa s izmijenjenim imenom, izgledom i etničkim identitetom. Ranije smo pomenuli kako je Margarita Cansino postala Rita Hayworth. Lucille LeSueur postala je Joan Crawford nakon što je novinar MGM-a rekao da ga njezino prezime podsjeća na kanalizaciju.²¹ Louis B Mayer je zloslutno nazvao Hedy Lamarr po tragično preminuloj zvijezdi nijemih filmova Barba-

---

Garland. Američki scerelomac Rock Hudson oženio se ženom po imenu Phyllis Gates kako bi zadržao ugled, iako je njegova homoseksualnost bila poznata užem krugu Hollywooda. Za Barbaru Stanwyck, koja se dva puta udavala, pričalo se da je lezbijka. Cary Grant se ženio pet puta, ali je dugo živio u vezi s kolegom glumcem Randolphom Scottom. Zatim je tu bio William Haines, koji se nije trudio sakriti činjenicu da živi s muškim partnerom. Godine 1933. njegova zvijezda počela je blijedjeti i njegovi filmovi više nisu privlačili kino blagajne kao nekada. Tako je Louis B. Mayer zahtijevao da se Haines oženi ženu radi profita studija. (Nour, 2022.)

21 LeSueur na engleskom jeziku ima sličan izgovor kao riječ "sewer" (eng. "kanalizacija")

ri La Marr.²² S obzirom na novo ime i imidž, moralnu klauzulu koje se treba pridržavati i reklamne trikove, uključujući namještene romanse s kolegama iz studija, starletina je ličnost počinjala i završavala s izumima produkcijske kuće. Kada bi se kasnije razvila u holivudsku zvijezdu onda bi bila kreacija mašte izvršnog direktora i kao takva tvorila bi korporativnu imovinu studija, a to je značilo da ju se moglo odbaciti čim njeni filmovi više ne mogu prodavati ulaznice. Tada bi bila označena kao "otrov za kino blagajne" ili "teška sa saradnju".

Hladni rat je dodatno pogoršao stvari. Od 1947., svima za koje se sumnjalo da su komunisti ili simpatizeri često je uskraćivan posao ili su nailazili na prepreke u radu. Židovi su često bili meta, kao i oni koji su producirali antiratne filmove i članovi skupina koje su se smatrale subverzivnima, poput "Kongresa američkih žena". Neko je vrijeme bilo jasno da su samo ljudi s određenim stavovima imali pravo glasa u industriji. (Meade, 2021.). Haysov zakon opozvan je 1968. u korist sistema ocjenjivanja filmova, ali mnogi standardi koje je postavio za način na koji se žene prikazuju u filmovima prošli su nakon njegovog opoziva. Od prvih početaka Haysovog zakona, zastupljenost žena u filmu jedva će se poboljšati. Isto važi i za nasilje nad ženama: *U ovom pažljivo smišljenom [holivudskom] sistemu obiluju povijesne horror priče o direktorima koji iskorištavaju starlete. Shirley Temple prisjetila se da se Arthur Freed, producent u MGM-u, pred njom razgolatio kad je imala 12 godina. Louis B Mayer inzistirao je da mu njegova štićenica Judy Garland sjedi u krilu - bila je jedna od brojnih "maloljetnih zvijezda" u studiju MGM, čiji je raspored kažnjavanja, kako je rekla, zahtijevao amfetamine da preživi dan i tablete za spavanje i odmor noću. Ginger Rogers rekla je da ju je Harry Cohn, šef sudija Columbia, jurio oko stola. Marilyn Monroe usporedila je Hollywood s "prena-pućenim bordelom". Joan Collins, koju je Monroe upozorila na "vukove", kaže da je izgubila glavnu ulogu u filmu "Kleopatra" jer je odbila biti "fina" prema šefu 20-th Century Foxa, Buddyju Adleru, koji je također navodno maltretirao 19-godišnju Ritu Moreno.* (Hutchinson, 2017.)

22 Barbara La Marr je umrla mlada nakon što se nije izborila s ovisnošću o drogama, a isto se desilo i s Hedy Lamarr.

1.3. Skrivena borba: nepravde i izazovi ispred hollywoodskih žena

Neke holivudske žene su se pobunile protiv ovakve dinamike moći. Bette Davis i Oliviu de Havilland bi studiji često suspendirali kada bi podigle svoje glasove zbog tretmana koji su dobivale. Uzimajući u obzir inherentno seksističku atmosferu s muškarcima u svim aspektima moći, ovakve taktike – osuđivane su kao "beznačajne" i dokaz njihove "neprofesionalnosti" te se za njih šaputalo u hodnicima studija, ali i u žutoj štampi, kako su "zahtjevne" i/ili "teške" za saradnju – no postupci Davisove i de Havillandove su bili prikladni i neophodni: one su se pobunile udarivši na studije s pravnim posljedicama. Obje su tužile svoj studio, Warner Bros., nakon što su bile odabrane za uloge koje su bile ispod njihovog nivoa, a koje su bile prisiljene prihvatiti. Vrlo brzo su žigosane kao "teške za saradnju". Tužba koju je podnijela Davisova bila je neuspješna, ali kada je de Havilland tužila Warner Bros. studio 1943., ugovori koje su glumci potpisali su promijenjeni, dopuštajući im veću nezavisnost u njihovim ulogama.²³ De Havilland i Davis su uspjele da održe zdrave karijere desetljećima nakon toga.

Bilo je neophodno da žene preuzmu svoje karijere u svoje ruke, kako bi potvrdile vlastitu moć nad svojom karijerom, i, gledajući s današnjeg stajališta, kako bi uravnotežile omjer spolova u filmskoj industriji. U jeku pobuna Davisove i de Havillandove, glumica Ida Lupino okrenula se režiji. Kad joj je njen studio, Paramount, nastavio nametati uloge, i ona je sama krenula putem suspenzije. Srećom, te su joj suspenzije dale priliku gledati muške režisere. To je pretočila u filmove koji su analizirali teške teme, uključujući "Bijes" iz 1950-ih koji govori o posljedicama silovane žene. Barbra Streisand, godinama nazivana perfekcionista, prešla je na režiju sa svojim igranim filmom "Gospodar plime" iz 1991. koji je kasnije nominiran za najbolji film. Od tada se više zvijezda okrenulo režiji, uključujući Jodie Foster i Angelinu Jolie, pričajući priče za koje vjeruju da su važne i relevantne za današnju publiku.

Ono što je revolucionarno u vezi s holivuskim ženama koje su bile "teške za saradnju" jest da ih je postalo više u desetljećima nakon Lupinove i De Havillandove, preuzimajući kontrolu u novom smjeru: [*Glumica koja je*]....

---

23 <https://variety.com/2020/film/news/olivia-de-havilland-lawsuit-gone-with-the-wind-warner-bros-1234717146/>

teška za saradnju ne dobiva često drugu priliku da postane zvijezda u usporedbi s muškim kolegama. Chevy Chase, Edward Norton, Bill Murray i Val Kilmer svi su navedeni kao glumci s kojima je teško raditi; Sam Kilmer je u epizodi A&E biografije iz 2011. priznao svoju dominantnu prirodu. Ali za razliku od glumica, čiji se uspjeh ili pripisuje njihovom radu u određenom žanru ili glumi uz poznatiju zvijezdu ili osvajanju nagrade, karijera glumca u potpunosti se pripisuje njegovom individualnom talentu, dajući mu neograničene šanse da se iskupi ili u skladu s tim izbrusi svoje filmove. (Lopez, 2018.)

Sudbina glumica s kojima je "teško za raditi" danas se ne razlikuje mnogo od one iz prošlog vijeka. Tako je, napr., glumica Rae Dawn Chong otkrila je u novembru 2017.²⁴ da joj je karijera stagnirala nakon što je svom agentu ispričala o neugodnom susretu s glumcem Stevenom Seagalom. Tvrdi da njezin agent nije učinio ništa i da je njezina karijera nazadovala iz nepoznatih razloga (iako implicira da je njezina optužba uzrok tome). Kad je Lisa Bonet prešla iz serije "Cosby Show" u kino, dobila je kritike od svog "šefa", Billa Cosbyja, čovjeka koji će par godina kasnije biti osuđen za silovanje niza žena, ali i od medija kad je protivno svom već uspostavljenom imidžu fine djevojke iz susjedstva snimila film "Anđeosko srce". Godine 2017. u oštrom komentaru za *New York Times*,²⁵ glumica Salma Hayek prepričala je niz zlostavljanja kojima ju je podvrgnuo sada već osuđeni producent Harvey Weinstein. Dok je pokušavao uspostaviti svoju kontrolu nad njom, ona je kazala kako nije učinila ništa jer je "bila niko i ništa".²⁶

Izgleda da afroameričke glumice hode po klizavijoj stazi od svojih kolegica svijetlije puti, vjerujući da, koliko god toga postigle, ne dobivaju svoj puni zasluženi uspjeh: *Tokom posljednjeg desetljeća broj uloga afroameričkih, latinoameričkih i azijskih glumica gotovo da se nije promijenio. U 2013. činile su 14 posto, 5 posto odnosno 2 posto svih ženskih likova. Te su brojke gotovo iste kao i 2002. godine. (McKinney, 2018. Oskarovka Halle Berry je prototipičan primjer ove tvrdnje: Glasine o povišici koju je dobila Halle Berry zbog dodatnih*

24 <https://www.dailywire.com/news/23347/hollywood-agents-now-coming-under-scrutiny-sexual-hank-berrien>

25 <https://www.nytimes.com/interactive/2017/12/13/opinion/contributors/salma-hayek-harvey-weinstein.html?mtrref=www.rogerebert.com&gwh=BF1A41C5649C1F7A77368A-5CE8735D14&gwt=pay&assetType=PAYWALL>

26 Ibid.

scena golotinje odličan je primjer kako glumice često crpe moć jedino u kontroli potrošnje svojih tijela. Zahtjev za gledanjem ženskih tijela ilustrira najgore slučajeve onoga za što se koristi izraz "teška za saradnju". Kad je 2001. izašao film "Šifra Sabljarka" režiser Dominic Sena se "našalio" kako je Halle Berry tražila 500.000 dolara za scenu u toplesu od šest sekundi. "250.000 dolara za svaku dojku", rekao je. Berry je demantirala Seninu priču, iako je u to vrijeme dobila svoju najveću plaću od 5 miliona dolara, još uvijek 15 miliona manje od svog kolege iz filma, Johna Travolte. Povećanje Berryne plaće bilo je opravdano s obzirom da je nedavno osvojila Zlatni globus za svoju ulogu u filmu "Dorothy Dandridge" i imala glavnu ulogu u seriji filmova "X-Men"; odmah nakon toga osvojila bi i Oscara, ušavši u povijest kao prva Afroamerikanka koja je osvojila tu nagradu u kategoriji za najbolju glavnu glumicu, u filmu "Bal čudovišta". Implikacija je ipak ostala da Berry nije zaslužila zarađeni novac i da je bilo nečuveno što je tražila tako pretjeranu svotu za ono što je označeno kao mala golotinja.

Afroameričkim glumicama, poput Berry, često je najteže pobjeći od teškog etiketiranja. Nedostatak uloga za žene općenito pogoršan je stalnim zahtjevanjem uloga u mainstream kinematografiji [...] Glumici Riti Moreno redovito su nuđene uloge "vatrene Meksikanke" nakon što je osvojila Oskara 1961. za "Priču sa zapadne strane". Glumica Hattie McDaniel, prva Afroamerikanka koja je osvojila Oskara za najbolju sporednu ulogu za film "Prohujalo s vihorom" iz 1939. neslavno je izjavila da bi "radije zarađivala 700 dolara sedmično igrajući sluškinju nego 7 dolara dnevno radeći kao sluškinja". (Lopez, 2018.)

Veća je vjerovatnost da će ženski likovi biti seksualizirani u filmovima, a to mladim ženama koje ih gledaju sugerira da su žene cijenjene zbog svog izgleda što je na različitoj razini od muškaraca. Veća je vjerovatnost u filmu da će (stariji) muški likovi imati moćne i važne poslove što pojačava ideju da žene ne mogu imati te poslove te da njima preostaje uloga seksualnog objekta koji je često igračka starijem muškarcu. Dobar primjer revizionističke televizije²⁷ koja uspijeva da inkapsulira ovu tendenciju je televizijska serija

---

27 Televizija se poikazala medijem koji odlično problematizira probleme nedovoljne reprezentacije spolova/rasa/narodnosti. Dio razloga zašto je to tako je format serije ili miniserije koja sebi može dozvoliti vrijeme da se posveti tome ali i manji i nezavisni studiji koji su mladi od hollywoodskih

"Momci s Madisona" koja prati događanja parazitske reklamne firme iz 1960-ih. Muškarci u uredu vladaju ženama i biraju ih za posao na temelju njihove privlačnosti. U knjizi *It's a Mad, Mad, Mad, Ad World: A Feminist Critique of Mad Men*, autorice primjećuju da su čak i navodno jaki ženski likovi u toj seriji napisani tako da poimaju sreću kao brak i podređenost moćnim muškarcima. "Muškarci stvaraju idealan život za oba spola. [...] Ova tema jasno ilustrira, i eksplicitno i implicitno, da muškarci mogu uspjeti bez žena, ali da bi uspjela, ženi je potreban muškarac." (Ferrucci, Schauster, & Shoenberger, 2014:98). Ironično, mizoginija reklamne industrije nije se mnogo promijenila od 1960-ih do danas. "Ne samo da se žene pojavljuju u reklamama četiri puta manje od muškaraca, već je i vjerojatnije da će njihove muške kolege progovoriti te da će se one samo pojaviti djelomično ili potpuno gole: muškarci govore sedam puta više od žena, dok su žene dvaput češće gole" (Rosenskiy, 2017.). U studiji *USC Annenberga* o 500 najboljih filmova od 2007. do 2012., istraživači su otkrili da su muškarci prikazani noseći seksi odjeću na ekranu 7 posto vremena. Žene su, međutim, prikazane kao takve u 31,6 posto slučajeva. Osim toga, 9,4 posto muškaraca na ekranu prikazano je golo ili djelomično golo, u usporedbi s 31 posto žena. (Smith et.al, 2013:1). Legendarna glumica nijemih (a kasnije i zvučnih) filmova Lillian Gish jednom je kazala o poznatom glumcu/kolegi 15 godina starijem od nje: "Lionel Barrymore je prvo glumio mog djeda, kasnije oca, a na kraju je igrao mog muža. Da je poživio, sigurna sam da bih glumila njegovu majku. Tako je to u Hollywoodu"²⁸. Popularna kultura često sugerira načine na koje bismo trebali vidjeti sebe, a film prečesto sugerira da bi žene sebe trebale vidjeti kao sporedne likove. Takvi filmovi imaju duboku ulogu u našim životima i pomažu oblikovati naše ideje o društvenim, kulturnim, političkim i ekonomskim pitanjima", piše Reema Dutt u svojoj studiji *Behind the Curtain: Women's Representations*

'dinosaurskih studija' i koji su željni da pokažu/dokažu savremenoj publici da su takve relevantne. Dobar primjer je serija "Sluškinjina priča" nastala po futurističko-distopijskom romanu Margaret Atwood. Protagonistica serije, Offred, koja je ujedno i naratorica serije, jedna je od posljednjih nekoliko plodnih žena i prisilno je postala sluškinja (surogat) i izložena bezbrojnim užasima tog društva. Tokom trajanja serije, Offred je ozbiljno objektivizirana, povremeno mučena i iznad svega, dehumanizirana. Ipak, iako protagonisticu koja je potlačena i dehumanizirana na institucionalnoj razini te je mnogi mogu smatrati antifeministicom, zapravo je upravo suprotno. Budući da serija prikazuje njenu diktatorsku zemlju Gilead i pristrane zakone koji tu vladaju iz Offredine perspektive i nikada ne koristi stajalište trećeg lica, serija savršeno prikazuje rodno pristran svijet iz ženske perspektive i implicitno prenosi emocije suosjećanja i feminizma svojoj publici.

28 <https://www.nytimes.com/1982/12/31/style/lillian-gish-at-83-transcends-style.html>

in Contemporary Hollywood: "Filmovi su prožeti porukama koje dopiru do publike nadaleko. Te poruke pridonose našoj percepciji svijeta, a u odnosu na ovu studiju, i našoj percepciji o ženama." (Dutt, 2014:2).

Godine 2013., predstavljajući popis nominiranih za najbolju sporednu glumicu na događaju prije dodjele Oscara, komičar Seth MacFarlane izrekao je sljedeću dosjetku nominiranim glumicama: "Čestitamo, vas pet dama više se ne morate pretvarati da vas privlači Harvey Weinstein." Ono što je bilo jezivo u ovoj dosjetci nije samo to što je MacFarlane to pratio na dodjeli Oscara nizom "nabrijanih" šala, uključujući skandaloznu izjavu da devetogodišnja Quvenzhané Wallis kad napuni "16 godina već će biti prestara za George Clooneya". Ono što je stvarno uznemirujuće je da su svi – čak i ljudi koji nisu imali pojma o Weinsteinovom dotadašnjem ponašanju – shvatili šalu. Uvjerili smo se da je ideja da se od utemljenih zvijezda i starleta u usponu traži da prihvate pažnju, u najmanju ruku, starijih muških direktora studija i producenata, stara je koliko i sam Hollywood. Ova tendencija izgleda da nikada nije ni prestala: *Woody Allen, koji je bio predmet ozbiljnih seksualnih optužbi (svih odbijenih) u svom privatnom životu, završio je svoj režiserski debi iz 1966. "What's Up, Tiger Lily?" s kauč audicijom, u kojoj se predstavlja kao ljigavi direktor studija starog kova koji koristi svoju sitnu moć nad ženama.*²⁹ *Playboyeva zečica China Lee izvodi striptiz preko odjavne špice filma. Allen se, zavaljen na sofi, šali: "Obećao sam joj da ću je ubaciti u film... negdje!"*

Još jedan cijenjeni režiser, Alfred Hitchcock, bio je dobro poznat po tome što je imao svoj "tip". "Plavuše su najbolje žrtve", rekao je. "One su poput djevičanskog snijega koji pokazuje krvave otiske stopala." Plavokosa zvijezda "Ptica" i "Marnie", Tippi Hedren, napisala je u svojim memoarima da ju je Hitchcock doista učinio žrtvom: bacio se na nju i pipkao je, a zatim ju je kaznio na setu jer se opirala njegovim napadima. Maria Schneider, koja je glumila uz Marlona Branda u "Posljednjem tangu u Parizu" iz 1972., opisala je kako se osjećala "poniženo i 'malo silovano'" načinom na koji je režiser Bernardo Bertolucci obradio ključnu scenu. Režiser je priznao da su on i Brando držali Schneider u neznanju o korištenju maslaca u "onoj sceni": "Želio sam njezinu

---

29 Posvojeni sin Woody Allena i glumice Mie Farrow je Ronan Farrow koji je dobitnik Pulitzerove nagrade poznat po svom istraživačkom izvješćivanju o optužbama za seksualno zlostavljanje filmskog producenta Harveya Weinsteina, koje je objavljeno u časopisu The New Yorker.

reakciju kao djevojke, ne kao glumice. Želio sam da reagira poniženo." Molly Ringwald pisala je u *New Yorkeru* o nekoliko slučajeva seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja u svojoj karijeri, uključujući "oženjenog režisera" koji ju je napao na setu. Reese Witherspoon je u nedavnom govoru otkrila da ju je napao režiser kad je imala 16 godina, te da su "me nakon incidenta agenti i producenti natjerali da osjećam da je šutnja uvjet mog zaposlenja". (Hutchinson, 2017.)

Slično kao što su se glumice poput Bette Davis i Olivie de Havilland pobunile protiv inherentno šovinističkog, mizoging, i nadasve patrijarhalnog holivudskog sistema u minulim vremenima "zlatnog doba" tako su se i glumice savremenog doba isto pobunile protiv tog istog sistema. No, ovoga puta su to učinile drugačijim oružjem. Drew Barrymore, Reese Witherspoon, Natalie Portman, Salma Hayek, Charlize Theron, Tina Fey, Elizabeth Banks i Jessica Chastain su samo neke od savremenih holivudskih žena koje su pokrenule vlastite produkcijske kuće. Nekoliko istaknutih glumica, voditeljica i drugih slavni osoba pokrenulo je, i pokrete #MeToo i #TimeIsUp, zahtijevajući jednakost spolova u Hollywoodu. Sve ovo znači veliku promjenu, uzimajući u obzir da su žene Hollywooda dugo bile ugnjetavane, a da su potom ipak okrenule holivudski poslovni model u njihovu korist.

Dio drugi: Otkriveni otpor, otkriveni brak Hollywooda i politike i otkrivena platforma

2.2. Otkriveni otpor: Pokret #MeToo i mijenjanje pejzaža Hollywooda

Twitter *hashtag* #MeToo pružio je pristupačan medij kako bi korisnici podijelili svoja lična iskustva u javnom prostoru te ukazali na rasprostranjenost seksualnog uznemiravanja, napada i nasilja na ženama³⁰. Ovaj online fenomen je uvelike uključivao objave na Twitteru, dok je *retvitanje*, odnosno dijeljenje istih otkrilo ključne informacije o opsegu i prirodi seksualnog uznemiravanja i nedoličnog ponašanja u samom srcu Hollywooda. Društvene mreže poput Twittera su poslužile kao središnji forum za jedan globalni razgovor koji je do tada bio bez presedana.³¹ Bio je to globalan razgovor gdje

30 Iako su žene u fokusu ovog eseja neophodno je naglasiti da su i muškarci, kao i trans i rodno nebinarni ljudi također sudionici. Na primjer, glumac Terry Crews muška je žrtva koja je bila glasna u pokretu #MeToo

31 Iako će promjene koje je izazvao ovaj pokret tek jasno vidjeti za nekoliko godina, već je sada ja-

su prethodno ušutkivani glasovi pojačani, a njihove pristaše diljem svijeta su se ujedinile i dale #MeToo pokretu snagu (Fox & Diehm, 2017.). Značajan zamah je došao 2017., a imao je za cilj podići svijest o raširenosti seksualnog uznemiravanja i napada. Uloga medija u oblikovanju narativa oko pokreta bila je ključna u pojačavanju glasova, olakšavanju javnog diskursa i pokretanju društvenih promjena.³²

Već smo utvrdili da je nasilje nad ženama odavno globalna briga, a hollywoodska filmska industrija, često glamurizirana zbog svog blještavila i prestiža, upravo ima mračnu podlogu u kojoj su žene predugo bile izložene izrabljivanju, objektivizaciji i zlostavljanju. Pokret #MeToo pojavio se kao odgovor na ovu alarmantnu konstantu koju Hollywood vuče još iz svog "zlatnog doba", naglašavajući hitnu potrebu za promjenom. Stekavši značajnu popularnost u Hollywoodu, pokret je skrenuo pozornost na pitanja seksualnog uznemiravanja, napada i nedoličnog ponašanja u javnom prostoru izvan industrije zabave. Mediji su odigrali presudnu ulogu u oblikovanju javne percepcije pokreta i njegovog utjecaja na Hollywood pruživši platformu žrtvama da podijele svoja iskustva i pomažući im podići glas protiv. Brojni članci, intervjui i istraživački izvještaji istaknuli su priče pojedinaca koji su istupili s optužbama protiv moćnih osoba u industriji.

Tarana Burke,³³ društvena aktivistica, bila je prva koja je skovala frazu #MeToo ("I ja") 2006. godine kako bi stvorila platformu za žrtve seksualnog napada da dijele svoje priče i iskustva. Međutim, tek je u oktobru 2017. pokret dobio široku pozornost kada je glumica Alyssa Milano potaknula žene da tvitaju "I ja" kako bi pokazala veličinu problema.³⁴ Uslijedila je poplava priča žena iz raznih industrija, ponajviše uključujući Hollywood, koje su razotkri-

---

sno je da je *hashtag* #MeToo pretvorio jedan online fenomen u nešto što bismo mogli opisati kao opipljivu promjenu koja je za sobom povukla pravne, političke, i društvene posljedice u veoma kratkom roku.

- 32 Posljednjih godina ovaj pokret je sam postao moćna snaga za promjene, rasvjetljavajući sveprisutno pitanje seksualnog uznemiravanja s kojima se žene suočavaju u raznim industrijama, uključujući Hollywood.
- 33 Tarana Burke trenutno je viša direktorica neprofitne organizacije "Girls for Gender Equity" koja pomaže školama, radnim mjestima i drugim skupinama poboljšati politiku u vezi sa seksualnim nasiljem.
- 34 Milano je tvitala: "Ako ste bili seksualno uznemiravani ili napadnut napišite 'I ja' kao odgovor na ovaj tweet. Mogli bismo ljudima dati osjećaj veličine problema." Vidi: https://twitter.com/alyssa_milano/status/919659438700670976?lang=en

vale veličinu nedoličnog seksualnog ponašanja. Njen tweet je uslijedio nakon izvještaja *New York Timesa* objavljenog 10 dana ranije, a u kojem se detaljno navode seksualni napadi holivudskog producenta Harveya Weinsteina kao i uznemiravanje brojnih žena. *Hashtag #MeToo* dobio je zamah ubrzo nakon toga. Objavljajući tweet, Milano je priznala da su uprskos sveprisutnosti uznemiravanja i napada mnoge žrtve bivaju ušutkane, (Fox & Diehm, 2017.). Sljedeća dvadeset i četiri sahatu bilo je više od milion *tweetova* i *retweetova* koji su koristili hashtag *#MeToo*. (Ohlheiser, 2018.) *Hashtag #MeToo* poslužio je kao znak osnaživanja za žrtve koje su se bojale da su možda same, ili mislile da im se neće vjerovati ili mislile da je pravda za njih nedostižna.

Za razliku od staroholivudskih sašaptavanja po kuloarima studija i žutoj štampi prošlog vijeka objavljivanje na društvenim mrežama omogućilo je jednostavan i suptilan način da se javno govori o veoma teškim i traumatičnim doživljajima te da se podijele ta iskustva. Mnogi novi *hashtagovi* na različitim jezicima su se rodili iz ovoga i svi su bili povezani s uznemiravanjem i napadima i dalje se još pojavljuju. Veličina odgovora društvenih medija jasno pokazuje da ovo nisu samo rijetki slučajevi nedoličnog ponašanja, već i isuviše učestao dio iskustava žena diljem svijeta. Odgovori na objave također daju uvid u svakodnevne napade i sramotu s kojima se suočavaju žrtve seksualnog zlostavljanja, ali i postojano društveno prihvaćanje okrivljavanja žrtve i povezanost s većim, sistematskim oblicima nejednakosti. Kao što je Alyssa Milano ispravno istaknula ranije, ono daje ljudima "osjećaj za veličinu problema". Fenomen *#MeToo* predstavlja primjer nove vrste kolektivne akcije koja je potaknula aktivističke pokrete temeljene na pravima.³⁵ Aktivizam društvenih medija opisuje učinkovitost i održivost korištenja platformi društvenih medija za politički angažman u poticanju društvenih pokreta, a privlači sve veću pozornost javnosti i struke.³⁶

35 Nakon Arapskog proljeća 2011., aktivisti su učestalo koristili twitter kako bi pokrenuli razgovore koji su pomogli u promicanju društvenih i političkih promjena. Na primjer, hashtag *#Egypt* bio je ključan u širenju informacija tokom ovog revolucionarnog društvenog pokreta. Online mreže koristile su hashtag na Twitteru kako bi aktivistima pomogle organizirati i dijeliti informacije, potaknuli slobodnije izražavanje i potaknuli političke promjene u susjednim zemljama.

36 Društvene mreže pružaju ključnu funkciju konsolidacije dajući zajedničko ime skupu problema i time stvarajući zajednicu s jednom temom. Ako je zajednica dovoljno velika a pritužba dovoljno raširena, ona također stvara održivu društvenu vidljivost za prekršaje koji su prije bile nevidljivi.

Sljedeći korake pokreta #BlackLivesMatter,³⁷ #MeToo pokret je pomogao je povećati svijest i vidljivost sveprisutnog društvenog problema, dok je pojačao glasove onih koje su bili povrijeđene.³⁸ Štaviše, mreže društvenih medija, uključujući Facebook, Twitter, Instagram i druge, postale su ključni dijelovi dijaloga globalnog i lokalnog društva. No, čini se lakše "pripadati" društvenim medijima nego fizičkom prostoru. Veliki broj #MeToo *tweetova* nije značilo da su tradicionalne taktike društvenih pokreta kao što su štrajkovi, marševi i demonstracije postali suvišni. Internetska aktivnost ne samo da je služila kao katalizator akcije, već je također pružila veću legitimnost i vidljivost akcije koja se događa izvan mreže, što u nekim slučajevima dovodi do brže promjene. Na primjer, u privatnom sektoru, aktivisti su se organizirali za rješavanje politika povezanih sa seksualnim uznemiravanjem i većom sigurnošću na radnom mjestu, privlačeći pozornost medija i javni nadzor za pitanja koja se inače rješavaju u razgovorima iza zatvorenih vrata. (Williams, Singh, & Mezey, 2019.)

Mediji su opširno pokrivali visokoprofilne slučajeve koji su uključivali poznate holivudske osobe optužene za nedolično seksualno ponašanje. To je uključivalo detaljne izvještaje o optužbama, pravnim postupcima i odgovorima industrije. Značajni slučajevi poput onih koji uključuju već pomenu-tog mogula, producenta Harveya Weinsteina, ali i Kevina Spaceyja,³⁹ i Billa

---

37 Eng. "Black Lives Matter" – "Životi crnaca su bitni" je decentralizirani politički i društveni pokret koji nastoji istaknuti rasizam, diskriminaciju i rasnu nejednakost s kojom se suočavaju crnci. Njegova primarna briga su incidenti policijske brutalnosti i rasno motivirano nasilje nad crncima.

38 Kada je crne muškarce, žene i djecu ubijala policija i kada policajci nisu optuženi ili su čak bili oslobođeni optužbi.

39 Glumac Kevin Spacey suočio se s višestrukim optužbama za nedolično seksualno ponašanje. Glumac Anthony Rapp optužio je Spaceyja za zlostavljanje dok je Rapp bio maloljetan. Nakon Rappove optužbe, nekoliko drugih javilo se sa sličnim pričama. Optužbe su dovele do Spaceyjevog uklanjanja iz TV serije "Kuća od karata" i drugih projekata od kojih je najvažniji bio glavna uloga u filmu "Sav novac na svijetu." Uklanjanje Spaceyja iz toga filma koji je režirao Ridley Scott bila je poslovna odluka. U ekskluzivnom intervjuu za list *The Guardian*, režiser je objasnio kako je postupio čim su optužbe o Spaceyjevom seksualnom zlostavljanju izašle na vidjelo: "Moja odluka je bila gotovo trenutna. Rekao sam: 'Moramo ovo ponoviti', prisjeća se. Film je već bio dovršen i trebao je biti pušten u kino, a sam Scott je bio zadovoljan Spaceyjevom izvedbom. Ali kad su drugi glumci istupili s optužbama za seksualno zlostavljanje i neprimjereno ponašanje dobitnika Oscara, Scott se bojao da bi otrovni publicitet mogao uništiti film. "U nekom trenutku, neko će reći, 'Nemojmo puštati film"', kaže Scott. "To bi zarazilo film do te mjere da bismo ga na kraju odlučili ne prodati." Ne samo da je Scott zamjenio Spaceyja i nanovo snimio film s drugim glumcem u glavnoj ulozi već je Hollywood toga novog glumca, Christophera Plummera, nagradio Oscarom za tu ulogu, i

Cosbyja.⁴⁰ Svi oni, uz sijaset drugih, dobili su značajnu medijsku pozornost. Upravo je Weinsteinov slučaj, ponajveći i najviše zastupljen u medijima (uz onaj Billa Cosbyja) bio svojevrstan test po kojem se vidio opseg, ali i posljedice oovg pokreta: *Godinu dana kasnije, iako pokret #MeToo nailazi na žestoku reakciju, moguće je donekle procijeniti kako je slučaj Weinstein promijenio odnose moći. Analiza New York Timesa pokazala je da od objavljivanja ekspozea (koji je nekoliko dana kasnije pratila i istraga New Yorkera) najmanje 200 istaknutih muškaraca izgubilo posao nakon javnih optužbi za seksualno uznemiravanje. Nekoliko njih, uključujući gospodina Weinsteina, suočavaju se s kaznenim prijavama. Najmanje 920 ljudi javilo se da ih je jedan od tih muškaraca podvrgao seksualnom zlostavljanju. A gotovo polovicu muškaraca koji su zamijenjeni naslijedile su žene.* (Carlsen, Salam, Miller, et al 2018.)

Harvey Weinstein je nekoć bio kralj svijeta nezavisnih filmova i Oscarom ovjenčan producent. Danas je ukaljanog ugleda i karijere, osuđeni silovatelj koji služi 23-godišnju kaznu u New York-u a čeka i na još jedno suđenje u Los Angeles-u. Od 2017. je suočen s tužbama desetina žena koje ga terete za silovanje i seksualno napastvovanje. Krajem 2017. *New York Times* objavljuje priču⁴¹ koja otkriva da je Weinstein isplatio financijske nagodbe za najmanje osam žena koje su ga optužile za seksualno uznemiravanje ili napad. Glumica Ashley Judd⁴² jedina je tužiteljica koja ulazi u zapisnik, optužujući mogula da ju je napao u njegovoj hotelskoj sobi. U izjavi, Weinstein se ispričava, obećava da će uzeti samonametnuti dopust iz svoje producentske kuće The Weinsten

---

na taj način šaljući svijetu nedvosmislenu poruku o podržavanju Scottovog poteza i osuđujući za Spaceya. Za više informacija vidi: <https://www.theguardian.com/film/2018/jan/05/removing-kevin-spacey-from-movie-was-a-business-decision-says-ridley-scott-all-the-money-in-the-world>

40 Šezdeset žena optužilo je osamdesettrogodišnjeg Cosbyja za razne prijestupe, uključujući pipanje, seksualno zlostavljanje i silovanje još od "zlatnog doba" Hollywooda 1960-ih. Cosby je konačno pravomoćno osuđen tek 2018., 58 godina kasnije od prvih prijestupa.

41 <https://www.nytimes.com/2017/10/05/us/harvey-weinstein-harassment-allegations.html>

42 Skupa sa Mirom Sorvino i Annabellom Sciorrom, Weinstein je žigosao i Ashley Judd kao glumicu koja je "teška za saradnju" Nije to bio samo Weinsteinov vlastiti bijes zbog toga što je Judd odbila njegovu "kauč audiciju", već i njegova primjena izraza natrpanog unaprijed stvorenim predodžbama za koje je znao da će imati željeni rezultat. Režiseri Peter Jackson i Terry Zwigoff izjavili su da nisu angažirali Judd i Sorvino za određene uloge u svom projektu, što je bila izravna posljedica slušanja da su glumice "noćna mora za saradnju" ili zbog neizrečene direktive da su te glumice nepoželjne. Naznaka Juddine navodne košmarne osobnosti bila je dovoljna da Jackson, bez konzultacija s njom, krene dalje s projektom i uskrati joj ulogu. (Lopez, 2018.)

Company. Potom list *New Yorker* objavljuje vlastiti članak,⁴³ autora Ronana Farrowa, u kojem tri žene, uključujući talijansku glumicu Asiu Argento, optužuju Weinsteina za silovanje. Preko glasnogovornika, Weinstein je negirao bilo kakvu tvrdnju o seksu bez pristanka. Nekoliko sati nakon objavljivanja članka u *New Yorkeru*, *New York Times* objavljuje službene optužbe⁴⁴ za neprimjereno ponašanje prema Gwyneth Paltrow i Angelini Jolie. Manekenka i glumica Cara Delevingne također se oglasila nedugo kasnije kako bi optužila⁴⁵ Weinsteina za seksualno neprikladne komentare i uznemiravanje. Glumica Rose McGowan istog mjeseca na društvenim mrežama optužuje Weinsteina da ju je silovao.⁴⁶ Ubrzo potom Weinsteinova producentska kuća ide pod stečaj, a sam Weinstein biva optužen za silovanje.

Weinstein nipošto nije sam. Već smo pomenuti Cosby-a, koji je zahvaljujući "Cosby Show-u" zaradio nadimak američki "TV tata", a bio je ujedno i jedan od najčvršćih stubova afroameričke zajednice. Cosby je navodno drogirao i silovao nekoliko žena tokom dugog niza godina, a 1996. natjerao je mladu ženu u hotelu u Bel Airu da uzme veliku bijelu tabletu i da mu mazi penis.⁴⁷ Potom se suočio s brojnim optužbama za seksualno zlostavljanje više od 60 žena. Optužbe, koje su trajale nekoliko desetljeća, ponovno su privukle pozornost tokom pokreta #MeToo⁴⁸ pa je na kraju proglašen krivim za tri tačke optužnice za teški nepristojni napad 2018.

Woody Allen, proslavljeni i nagrađivani režiser, optužen je za zlostavljanje djece, ali nikada nije odslužio kaznu za navodno seksualno zlostavljanje usvojene kćeri.⁴⁹ Njegov posinak, Ronan Farrow, autor Pulitzerom nagrađene

---

43 <https://www.newyorker.com/news/news-desk/from-aggressive-overtures-to-sexual-assault-harvey-weinsteins-accusers-tell-their-stories>

44 <https://www.nytimes.com/2017/10/10/us/gwyneth-paltrow-angelina-jolie-harvey-weinstein.html>

45 <https://www.thewrap.com/cara-delevingne-harvey-weinstein-harassment/>

46 <https://www.newyorker.com/news/q-and-a/i-havent-exhaled-in-so-long-surviving-harvey-weinstein>

47 <https://variety.com/2017/biz/news/bill-cosby-sexual-assault-trial-bel-air-hotel-attack-1202455406>

48 U oktobru 2014. komičar Hannibal Buress izvodio je standup set u Philadelphiji i odlučio je razraditi šalu o Billu Cosbyju i silovanju koji je isprobao na nekoliko setova te godine. Razlika je bila u tome što je ovoga puta neko iz publike izvukao svoj telefon s kamerom. Ta snimka s Buressovog nastupa je procurila na internet, gdje je objavljena na YouTubeu, podijeljena na društvenim mrežama i pokrivena u gotovo svim većim medijima. S jednom šalom krenule su padati domine koje će na kraju dovesti do Cosbyjevog suđenja.

49 Ono što je sigurno jest da se Allen upustio u seksualni odnos sa Soon-Yi Previn, posvojenom kćeri

knjige *Catch and Kill: Lies, Spies, and a Conspiracy to Protect Predators* u kojoj se bavi svojim sjećanjima na izazove s kojima se suočavao upravo jureći desetljećima Harveyja Weinsteina s pričama o silovanju, seksualnom napadu i seksualnom zlostavljanju žena i slučaju protiv njega, se zbog ove veze odrekao svog očuha: "On je moj otac koji je oženjen mojom sestrom. To me čini njegovim sinom i njegovim šurjakom. To je takav moralni prijestup."⁵⁰ Farrow u knjizi osim vlastitog pripovijedanja o Weisteinu i preprekama s kojima se suočavao dok je pokušavao objaviti svoj rad na NBC Newsu uključuje i osuđujuća otkrića o vodstvu televizijskog studija NBC News kao i detaljnu optužbu za silovanje protiv poznatog novinara Matta Lauera.⁵¹ Medijska pokrivenost naglašavala je potrebu za odgovornošću industrije i zahtjev za promjenama unutar Hollywooda. Novinari i komentatori raspravljali su o sistematskim problemima, dinamici moći i kulturi šutnje koja je omogućila opstanak nedoličnog seksualnog ponašanja. Mediji su također istaknuli korake koje su poduzele industrijske organizacije, poput stvaranja pokreta *Time Is Up*⁵² i uspostavljanja strožijih smjernica za profesionalno ponašanje zahvaljujući kojima se ovaj globalni fenomen proširio izvan Hollywooda.

Izvještaji su često naglašavali kako je pokret dobio zamah u raznim industrijama, kulturama i zemljama, naglašavajući široko rasprostranjen utjecaj seksualnog uznemiravanja i napada. No, neki mediji i komentatori izrazili su zabrinutost zbog mogućih lažnih optužbi kao i mogućnosti nanošenja štete karijeri okrivljenih bez odgovarajuće istrage i konkretnih dokaza.⁵³ Dok je većina izvještavanja podržavala pokret i žrtve, također su bila zastupljena i

---

svoje bivše partnerice, glumice Mie Farrow, dok je još bio u vezi s Farrow, a 35 godina mlađa Previn bila je još tinejdžerica. Allen i Previn će vjenčati 1997. nakon nekoliko godina razdvojenosti, ali imidž Allena kao seksualnog predatora nikad nije nestao.

50 <https://web.archive.org/web/20131203005733/http://xfinity.comcast.net/slideshow/entertainment-cheatingscandalsostars/7/>

51 Lauer je odbacio optužbe, a NBC News je opetovano odbacio mnoge detalje u knjizi. Farrow otkriva da je jedna od navodnih žrtava, Brooke Nevils, koja kaže da ju je Lauer analno silovao u svojoj hotelskoj sobi dok su njih dvoje bili u Sočiju i pokrivali Zimske olimpijske igre 2014. za NBC. Farrow također piše u svojoj knjizi da je Nevils imala dodatne seksualne kontakte s Lauerom nakon početnog incidenta, ali ona je te susrete okarakterizirala kao "transakcijske", te je pristala samo iz straha jer Lauer ima kontrolu nad njezinom karijerom. U novembru 2017. NBC News objavio je raskid ugovora s Lauerom.

52 Eng. *Time's up* = "Vrijeme je isteklo."

53 <https://www.forbes.com/sites/karlynborysenko/2020/02/12/the-dark-side-of-metoo-what-happens-when-men-are-falsely-accused/?sh=2d78a0ce864d>

oprečna mišljenja i kritike: *Ali analiza pokazuje da je pokret #MeToo uzdrmao, i još uvijek trese, strukture moći u najvidljivijim sektorima društva. Times je prikupio slučajeve istaknutih ljudi koji su izgubili glavne poslove, značajne rukovodeće položaje ili velike ugovore, o čijim su smjenjivanjima javno objavljivali. Četrdeset i tri posto njihovih zamjena bile su žene. Od toga, jedna trećina u medijima, četvrtina u vladi, a petina u show-business-u i umjetnosti. Na primjer, Robin Wright zamijenila je Kevina Spaceyja kao glavnog glumca u "Kući od karata", Emily Nemens zamijenila je Lorin Stein na mjestu urednice The Paris Reviewa, a Tina Smith zamijenila je Ala Frankena na mjestu senatora iz Minnesote. (Carlsen, Salam, Miller i dr. 2018.)*

2.3. Otkriveni brak Hollywooda i politike: represivni spoj iz mokrih snova sredovječnih bijelaca

Uprkos uspjehu pokreta #MeToo žene su još uvijek činile samo oko 15 posto glavnih uloga na velikim ekranima. Povrh toga, samo 30 posto govornih uloga u filmovima pripalo je ženama 2013.⁵⁴ I ti su likovi prečesto postavljeni u položaje inferiornosti ili podložnosti. Ne donose vlastite odluke niti kontroliraju vlastite sudbine (McKinney, 2015.) Nadalje, žene u Hollywoodu su i još uvijek manje plaćene. Uzmimo ponovo 2013. godinu kao primjer: 10 najplaćenijih glumaca iz 2013. zaradili su ukupno 465 miliona dolara. Top 10 najplaćenijih glumica zaradilo je 181 milion dolara.

Najplaćenija glumica, Angelina Jolie s 33 milion dolara, zaradila je isto koliko i deveti i deseti najplaćeniji muškarac, Liam Neeson i Denzel Washington. (ibid.) Slično je i s nagradama i priznanjima: u povijesti dodjele Oscara samo su četiri žene ikad bile nominirane za nagradu za najbolju režiju: Lina Wertmüller 1976., Jane Campion 1994., Sofia Coppola 2004. i Kathryn Bigelow 2010. Bigelow je jedina pobijedila za svoju ratnu dramu "Narednik James".

U 85 godina samo je sedam producentica osvojilo nagradu za najbolji film, a sve su radile u koprodukciji s muškarcima. U 73 godine samo je osam

---

54 U nekim aspektima, 2013. bila je godina za žene u filmu. Godina nam je donijela "Igre gladi: Plamen", "Ledeno kraljevstvo" i "Gravitaciju": svi filmovi koje su predvodile žene i koji su dospjeli među pet filmova godine s najvećom zaradom. "Gravitacija" je osvojila sedam Oscara, a njezina zvijezda, Sandra Bullock, bila je nominirana za Oscara za najbolju žensku glavnu ulogu. Bila je to, po svemu sudeći, prekretnica za žene na filmu. Jennifer Lawrence je bila najsvježija nova zvijezda.

žena osvojilo nagradu za najbolji originalni scenarij. Sve ovo odjednom dobiva smisao kad se podsjetimo da su 77 posto glasača za Oscara muškarci.⁵⁵

Jedno od najznačajnijih postignuća pokreta #MeToo je sposobnost da pojedince pozove na odgovornost za svoje postupke. Brojne osobe visokog profila u industriji zabave suočile su se s posljedicama zbog svog nasilnog ponašanja prema ženama, što je rezultiralo otpuštanjima, pravnim postupcima i narušenim ugledom ali, vidjećemo, ta tendencija se prelila i u političke vode. Takvi ishodi šalju snažnu poruku da niko, bez obzira na status ili moć, nije imun na posljedice svojih postupaka. To se odnosi i na političke klike i poslovne financijere koji su godinama stajali u pozadini filmske i televizijske industrije. Raspravljajući o neravnotežama moći, objektivizaciji i sistematskoj rodnoj nejednakosti koji doprinose seksualnom uznemiravanju ne smijemo previdjeti ni načine na koje je pokret #MeToo otkrio i pukotine i u političkom miljeu: u jeku ovog pokreta sedam članova američkog Kongresa optuženo je za seksualno uznemiravanje. Pet ih je podnijelo ostavke ili su bili prisiljeni odustati od međuzbora 2018.⁵⁶

Ovo je važno kada uzmemo u obzir da su američka politika i ona koju vodi Hollywood često jedna te ista: od holivudskih nimalo laskavih reprezentacija zemalja i narodnosti protiv kojih je ili je bila usmjerena američka politika (Sovjetski Savez/Rusija, Iran, Bliski Istok) pa do patrijarhalno-šovinističkog odnosa prema ženama. Stoga možemo konstatirati da u Sjedinjenim Američkim Državama seksualni skandali u političkom svijetu nipošto nisu nova priča. Poznati slučajevi ženskaroša su predsjednik John F. Kennedy (koji je, računajući samo provjerene slučajeve, imao veze s više od 10 žena, uključujući i s legendarnom glumicom Marilyn Monroe), te Thomas Jefferson, treći predsjednik Sjedinjenih Država, koji je dobio šestero djece sa ženom koja mu je bila robinja. Nipošto nemojmo zaboraviti Billa Clintona, demokratskog predsjednika Sjedinjenih Američkih Država od 1993. do 2001., koji je bio usred "neprimjerenog odnosa" s pripravnicom Bijele kuće Monicom Lewinsky, što će rezultirati jednim od najvećih skandala u političkoj povijesti SAD-a. Iako je odnos bio "sporazuman" koliko može biti odnos između najmoćnijeg čovjeka na svijetu i mlade pripravnice, ovo je samo kruna Clinto-

55 <https://www.digitalspy.com/movies/oscars/a621921/who-votes-for-the-oscars/>

56 <https://www.marubeni.com/en/research/potomac/backnumber/24.html>

novih seksualnih skandala u koje su upletene mlade žene i zloupotreba njegove moći. Također ne bismo smjeli izostaviti Donalda Trumpa, predsjednika Sjedinjenih Država od 2017. do 2021., kojeg je najmanje 25 žena od 1970-ih optužilo za silovanje, seksualno zlostavljanje i seksualno uznemiravanje, uključujući ljubljenje ili pipanje bez pristanka⁵⁷ (Relman, 2019.). U 2018. *The Wall Street Journal* izvijestio je da je u oktobru 2016., neposredno prije predsjedničkih izbora u Sjedinjenim Državama, advokat tadašnjeg predsjedničkog kandidata Donalda Trumpa, dogovorio isplatu 130.000 dolara porno glumici Stormy Daniels kako bi zaustavio njezino otkrivanje afere koju su ona i Trump imali 2006. godine.⁵⁸ Danielsova je potpisala ugovor o tajnosti, a advokat je mjesec dana kasnije javno priznao da je izvršena uplata.⁵⁹

Jedna od najjačih spona između političkog i holivudskog patrijarhalnog miljea i jedno od mjesta gdje je #MeToo pokret rezonovao i ukazao na to koliko je duboka poveznost između ova dva šovinistička ambijenta je primjer financijera Jeffrey Epsteina, čovjeka, koji je imao duboke veze sa slavnim osobama, političarima i članovima kraljevske obitelji, a koji je uhapšen je pod višestrukim uznemirujućim optužbama o seksualnom nasilju i podvođenju. Iako je Epstein počinio samoubisvo u zatvoru, pitanja o njegovom životu i zločinima i dalje ostaju. Tokom godina, Epstein je među svoje prijatelje ubrajao neke od najmoćnijih političkih i poslovnih vođa svijeta, ali i impresivnu listu naučnika i glumaca. Mnogi su posjetili su njegovo privatno ostrvo, letjeli njegovim privatnim avionom i imali ga kao gosta u svojim kućama. Većina poznatih osoba povezanih s Epsteinom nije optužena ni za kakvo zlodjelo, ali nekoliko ih je optuženo⁶⁰ za sudjelovanje u njegovom lancu trgovine bijelim

---

57 U snimci iz 2005. koju je dobio *The Washington Post* prije predsjedničkih izbora, Donald Trump govori o ženama na vulgaran način Billyju Bushu, tadašnjem voditelju emisije *Access Hollywood*. Vijest je odjeknula kao bomba 2016. kada je Trump vodio kampanju za predsjedničke izbore (koju je uprkos tome dobio). Najpoznatiji dio transkripta ide ovako: Donald Trump: *Da, to je ona. Ona sa zlatom. Bolje da uzmem Tic Tac za slučaj da je počnem ljubiti. Znaš, automatski me privlače lijepe - jednostavno ih počnem ljubiti. Kao magnet su. Samo poljubim. Čak i ne čekam. A kad si poznat, dopuštaju ti to. Možeš raditi šta hoćeš.* Billy Bush: *Šta god poželite.* Donald Trump: *Uhvatiš ih za pičku. Možeš uraditi bilo šta.* Billy Bush: *Uh, da, te noge, sve što vidim su noge. [...]* Za čitav transkript vidjeti ovdje: <https://www.nytimes.com/2016/10/08/us/donald-trump-tape-transcript.html>

58 <https://www.vox.com/policy-and-politics/2018/1/12/16885702/trump-stormy-daniels-payment>

59 Ibid.

60 U julu 2020., njegova bivša djevojka i dugogodišnja saradnica Ghislaine Maxwell uhićena je pod optužbama u vezi s Epsteinovom operacijom trgovine bijelim robljem. Proglašena je krivom za 5 od 6 optužbi, a u julu 2022. osuđena je na 20 godina zatvora.

robljem: širina Epsteinovog društvenog dosega bila je zapanjujuća, ali većina njegovih poznatih kontakata nikada nije bila povezana s njegovim zločinima ili navodnim nedjelima. Epsteinov adresar na 92 stranice, koji je objavio [*web site*] Gawker, sadrži kontakt podatke Alec Baldwin, Ralph Fiennesa, Ted Kennedyja, David Kocha, Courtney Love i bivših guvernera Novog Meksika Bill Richardsona i Bruce Kinga — iako je nejasno kakve veze, ako ih je imao, bi on mogao imati s tim slavnim osobama i političkim osobama. Popisi gostiju za večere u njegovoj gradskoj kući na Manhattanu također daju sliku njegovog utjecaja: 2010. na večeri za princa Andrewa bili su Katie Couric, George Stephanopoulos, Chelsea Handler i Woody Allen. Na još jednoj večeri o kojoj izvještava New Yorker bili su milijarder Mort Zuckerman, suosnivač Googlea Sergey Brin, mađioničar David Blaine, Donald Trump, Les Wexner i bivši član britanske vlade Peter Mandelson. Još jedan član kabineta, ministar trgovine Wilbur Ross, također se navodno družio s Epsteinom nedugo nakon njegova izlaska iz zatvora 2011. godine. (Raymond & Stieb, 2019.)

Epsteinove prijatelje i poslovne kolege su uključivale Bill Clintona, Donald Trumpa, sina pokojne kraljice Elizabete II princa Andrewa, ali i svjetski renomirane naučnike: Noam Chomskya, Lawrence Krausa, te Stephen Hawking-a,⁶¹ a imena bivšeg izraelskog premijera Ehuda Baraka i suosnivača Microsofta Bill Gatesa samo dodatno ukazuju na to koliko je važno to što je pokret #MeToo pokrenuo inicijative usmjerene na poticanje sigurnijih i inkluzivnijih radnih mjesta unutar i van Hollywooda. Te inicijative su uključivale rasprave o obveznoj obuci za sprječavanje uznemiravanja, provedbi mehanizama prijavljivanja i promjenama u poslovnoj ali i u glumačkoj te produkcijskoj praksi.

Produkcijska praksa se pokazala izrazito receptivnom pa je 2019., iste godine kada je Epstein preminuo u kino pušten film "One su bombe" koji prikazuje, s jednakim dijelovima zaprepaštenja i bijesa, eksploziju koja se dogodila kada su se žene s kanala Fox News usudile razotkriti kulturu seksualnog

61 U martu 2006. Stephen Hawking je slikan kako prisustvuje roštilju na Epsteinovom otoku Little Great St. James, nakon što je odletio u St. Thomas na konferenciju koju je financirao Epstein o "suočavanju s gravitacijom" a kojoj je također nazočio Lawrence Krauss. Osim vremena koje je proveo na "otoku pedofila", Hawking je otišao na krstarenje brodom i obilazak podmornice koje je financirao Epstein. Prema *Telegraphu*, Epstein je "platio modifikaciju podmornice za profesora Hawkinga, koji nikad prije nije bio pod vodom". (Raymond & Stieb, 2019.)

uznemiravanja koja je tako dugo prevladavala na kabelskoj televiziji. Naime, više od godinu dana prije nego što su optužbe za zlostavljanje i uznemiravanje protiv Harvey Weinsteina pokrenule pokret #MeToo i srušile njegovu karijeru, postojao je Roger Ailes, titan TV vijesti čije se medijsko carstvo raspalo. Film režisera Jaya Roacha prati te teške dane tokom ljeta 2016., kada je suvoditeljica jutarnje emisije *Fox & Friends* Gretchen Carlson podnijela tužbu protiv bivšeg izvršnog direktora Fox Newsa, a Megyn Kelly — najveća zvijezda mreže u tom trenutku — oglasila se s vlastitim pričama o seksualnom uznemiravanju koje je počinio Ailes.⁶² No, tri žene koje su u središtu priče filma - Carlson (Nicole Kidman), Megyn Kelly (Charlize Theron) i izmišljena mlada i željna producentica Kayla koja je miks nekoliko zaposlenica i stažistica koje su uznemiravane u Foxovoj mreži (Margot Robbie) – sve su redom atraktivne plavuše. Nazivajući film o njihovom seksualnom uznemiravanju "One su bombe" autor u priču uvodi ravan, seksističan stereotip prije nego što se uspije prikazati ijedna scena. Nemoguće je izbjeći činjenicu da studio Fox News sam po sebi ne izaziva jake osjećaje niti kod ljudi koji će razmisliti hoće li pogledati film, niti kod ljudi koji žele da to bude poštovana ugledna medijska organizacija, niti kod onih koji priželjkuju da se ista uruši kao tvornica propagande – iako nijedni neće smatrati da je film u potpunosti zadovoljavajući. Ne postoji mjesto ili industrija koja je glasnije stala na stranu siromašnih, slabih i potlačenih od Hollywooda. Istovremeno ne postoji mjesto koje se čini licemjernijim u zauzimanju takvih javnih stajališta dok dopušta užasno sistematsko zlostavljanje unutar svoje vlastite strukture (osim možda Katoličke crkve). Otvorenost, kontrola i ravnoteža, javni nadzor i interni oprez jednako su važni, ako ne i više, od društvenog ili kulturnog konsenzusa o tome što sačinjava dobro ili loše ponašanje. Ponašanje i radnje filmskih zvijezda se pažljivo promatraju. Njihove riječi se slušaju. Htjeli mi to ili ne, filmske zvijezde definiraju naše kulturne reference generacijama. I zato je toliko važno da ti kulturni temelji budu uključivi umjesto isključivi.

2.3. Otkrivena platforma umjesto zaključka: poziv na solidarnost i inkluzivnost

Solidarnost i inkluzivnost postali su sve važniji aspekti u Hollywoodu

---

62 <https://www.theguardian.com/media/2016/jul/21/roger-ailes-leaves-fox-news-sexual-harassment-claims>

posljednjih godina. Filmska industrija se suočila s kritikama zbog nedostatka raznolikosti kao i nedostatka pravičnih prilika za sve manjine kako bi se stvorio prostor u Hollywoodu koji odražava raznolikost društva. To uključuje promicanje raznolikosti u pogledu spola, ali i rase, etničke pripadnosti, seksualne orijentacije, dobi, invaliditeta i drugih identiteta.

Postoje brojne inicijative i organizacije u Hollywoodu koje se bore za solidarnost i inkluzivnost. Primjerice, organizacija kao što je "ReFrame" promiče rodnu ravnotežu i ženske filmašice. Također postoje druge hashtag kampanje poput #OscarsSoWhite⁶³ koje su potaknule raspravu o nedostatku raznolikosti na filmskoj nagradi Oscar. Producenti, režiseri i ostali filmski profesionalci sve više rade na tome da uključe različite perspektive i priče u svoje projekte. Nesporna je činjenica da se Hollywood postupno mijenja kako bi postao inkluzivnije i solidarnije mjesto. Iako još uvijek postoje izazovi i prepreke koje treba prevladati, sve veća svijest o važnosti raznolikosti i jednakosti utiče na pozitivne promjene u industriji.

Pokret #MeToo je, kako smo vidjeli, pokrenuo kulturni pomak u Hollywoodu, ali i u politici. Potaknuo je jednu čitavu industriju da preispita svoje prakse i politike, što je rezultiralo provedbom mjera usmjerenih na stvaranje sigurnijeg radnog okruženja. Firme i institucije počele su preispitivati dinamiku moći, uspostavljati jasnije smjernice i osiguravati resurse za prijavu i rješavanje nedoličnog seksualnog ponašanja. Pokret je također naglasio važnost pristanka, poštovanja i jednakih mogućnosti za žene u industriji zabave. Aktivisti pokreta #MeToo koji zahtijevaju promjene u spolnoj i rodnoj zastupljenosti polaze od toga: jednake mogućnosti za oba spola. Petnaest posto glavnih uloga za žene, kažu, nije dovoljno. Trideset posto govornih dionica za žene nije dovoljno. A ni 16 posto zakulisnih stvarateljica nije dovoljno. (McKinney, 2015.)

Sve to ne utiče na činjenicu da stariji hollywoodski glumci poput Al Pacina, Robert de Nira, Morgan Freemana, Michael Cainea i dalje imaju pregršt

63 Eng. "Oscari su tako bijeli" – implikacija je da su bijelci i bijelkinje većina nominiranih za tu prestižnu nagradu ali i većina koja je dosljedno i osvajala Oscare. To je i razlog zašto je na dodjeli Oscara nekoliko godina unazad forsirana veća inkluzivnost svih rasa i etničnosti u kategorije nominiranih – čak i uz kritizme da su nominirani ne zbog kvaliteta već zato što pripadaju određenoj rasnoj/spolnoj/etničkoj grupi.

glavnih uloga, iako su poodmaklijoj životnoj dobi i proživljavaju svojevrsnu renesansu,⁶⁴ no to isto se ne odnosi na glumice koje su njihovih godina. Clint Eastwood ima 93 godine i aktivno radi iza i ispred kamere, no kada se radi o hollywoodskim ženama – one izgleda imaju rok trajanja: sve dok su mlade, lijepe, i svježije – tražene su. No, šta se desi sa njihovim mogućnostima kada ostare? Osim legendarne Meryl Streep mogli bismo na prste jedne ruke nabrojati starije glumice koje rade redovno u Hollywoodu i koje dosljedno svakih par godina izbacuju filmove.⁶⁵ Iako su uspjele da dođu u poziciju gdje uzimaju zamah u zadnjih nekoliko godina na velikim i malim ekranima veoma je važno da ne izgubimo iz vida šta se desi s njihovim karijerama kada više nisu zanosne ljepotice u svečanim toaletama s početka ovoga teksta: *Na malim i velikim ekranima, postotak glavnih ženskih likova pao je s 42% u 30-ima na 15% u 40-ima. Slično tome, na streaming programima postotak glavnih ženskih uloga pao je s 33% u 30-ima na 14% u 40-ima. Imate preko 60? Vjerovatno se ne vidite previše predstavljeni na ekranu, uprkos činjenici da stanovništvo SAD-a stari.* (Blair, 2022.)

Komičarke Tina Fey i Amy Pohler su na dodjeli Zlatnih globusa 2014. pohvalile Meryl Streep za njenu ulogu u filmu "August u okrugu Osage" s dosjetkom: "Merly Streep je bila toliko brilijantna u tome filmu da je dokazala da u Hollywoodu još uvijek ima velikih uloga ako si Meryl Streep i imaš preko šezdeset godina".⁶⁶ Hollywood može izbacivati svako malo (ali dosljedno) zvijezdu poput Jennifer Lawrence, Emmu Stone ili Margot Robbie tek toliko da publika zaboravi ili nikad ne shvati do kraja da njihove uloge i dalje gotovo uvijek piše, dizajnira i režira muškarac ili da su gotovo svi njihovi saradnici

---

64 Harrison Ford je upravo za vrijeme pisanja ovog eseja završio snimanje petog nastavka popularnog serijala filmova o Indiani Jonesu – u 80-oj godini. Osamdesetogodišnji Ford glumi glavnu ulogu u akcijsko-pustolovnoj avanturi "Indiana Jones i artefakt sudbine" i time pokazuje da bez obzira na godine Hollywood i dalje ima mjesto za njega. Akcijski glumci koji su bijelci i starije dobi poput Arnold Schwarzeneggera (75), Sylvester Stallonea (77), Liam Neesona (71), Mel Gibsona (67) Tom Cruisea (61) i još mnogo drugih koji i dalje redovno izbacuju filmove, dok isto ne možemo reći za glumice njihovih godina koje rade manje, u manjem obimu i sporadično u najboljem slučaju.

65 Za razliku od njihovih muških kolega iz iste generacije današnje glumice u poodmaklijoj dobi nemaju iste šanse da se pojavljuju jednako dosljedno u filmskim ostvarenjima. Možemo jedino vidjeti uz ranije pomenutu Meryl Streep (73) tek nekoliko njih koje su iste dobi: Helen Mirren (76), Kathy Bates (74), Vanessa Redgrave (86), Frances McDormand (65), Judi Dench (88), i malo koju stariju glumicu više. Sve navedene su bijelkinje, a ako dodamo parametre rase/seksualnosti/nacionalnosti onda ćemo se namučiti da pronademo reprezentativne primjere za iste.

66 <https://www.youtube.com/watch?v=b5ZnnEInPrQ>

muškarci. One mogu biti u središtu crvenog tepiha i u medijskom izvještavanju, ali žene su velika manjina unutar filmske industrije. Dobro je, stoga što i film i televizija u proteklih nekoliko godina proizvode sadržaj u kojem su žene sve zastupljene. Netflixova serija "Naradžasta je nova crna" ukazuje upravo na to da je svako društvo pa i ovo današnje djelomično definirano narativima i konvencijama koje mu prezentiraju mediji. Ova Netflixova originalna serija je "samo" TV serija o nekoliko žena u zatvoru. Nema velikih premisa, radi se o humanizaciji žena u američkom zatvorskom sistemu, no to je ono što je čini nečim posebnim što je to je priča o ženama.⁶⁷

U filmskom svijetu bi trebalo pomenuti neke od filmova koji su pomakli granice u predstavljanju žena. To su filmovi poput "Djeveruše", "Sluškinje", "Skrivene brojke" "Prevarantice s Wall Streeta" i to su ujedno neka od poznatijih filmskih holivudskih ostvarenja koja su uspjela da u prvi plan stave žene i da istovremeno budu kritički hvaljene i komercijalno uspješne. Bilo je i neuspjelih pokušaja da se filmovi sa ženskim glavnim likovima uključe u postojeće akcijske franšize kao što je "Istjerivačice duhova" iz 2016., "Oceanovih osam" iz 2018. ili "Prevarantice" iz 2019. Bilo je i izvrsnih originalnih filmova koji su osnažili ženske uloge i dali im originalnost poput "Zero Dark Thirty" iz 2012., "Divljine" iz 2014. ili "Djevojke koja obećava" iz 2020. Holivudske žene su se probile i u akcijski žanr pa smo ih u zadnjih nekoliko godina mogli gledati u ostvarenjima različite kvalitete: od iznimno uspješnih ("Kill Bill", "Pobješnjeli Maks: Autoput bijesa", "Atomska plavuša", trilogije "Igre gladi", "Wonder Woman", "Salt" "Crveni vrabac") do manje uspješnih ("Lucy", "Špijunka", "355", "Štićenica", "Anna", "Ava").

Možda je najjači argument sljedeći: žene čine 50 posto stanovništva. Zašto onda ne čine i 50 posto Hollywooda? Filmska industrija već dugo održava sistem koji opet održava rodnu neravnopravnost i omogućava zloupotrebu moći. Sveprisutni i ukorijenjeni patrijarhat unutar filmske industrije je odvijek bio tu, ali je zahvaljujući aktivistima i pokretima savremenog doba postao očigledniji, a njegova toksičnost vidljivija otkrivajući kako su žene bile

67 Ova serija ne manipulira i ne prilagođava se stereotipima; jednostavno reda ljudska lica i upoznamo ih. Najvažnije je to da nikada ne čini veliku stvar od toga. Feministička je, antirasistička, ali nikad gruba. Ona je feminizam bez velikog "F"; djelo humanističke umjetnosti gdje je jednakost cilj, ali nikad problem. Vidi: <https://vodzilla.co/blog/features/feminism-is-the-new-black-why-orange-is-the-most-important-show-on-tv%E2%80%8F/>

izložene uznemiravanju, napadima i posljedicama kada su progovorile protiv moćnih osoba koje su u sve to bile (in)direktno umiješane. Dijeleći svoja iskustva, hrabre holivudske žene iz filmske industrije dovele su u pitanje *status quo* i razotkrile mračnu stranu Hollywooda.

Ono što je još važnije od toga jeste to da su upravo žene bile te koje su osnažile druge žene te omogućile sebi da povrate svoj status, od zaborava otrgnu žensku povijest filmske industrije i izazovu prevladavajući mentalitet okrivljavanja žrtve. Progovarajući i podržavajući jedna drugu pronašle su snagu u solidarnosti. Dale su glas marginaliziranim pojedincima i osigurale platformu da se njihove priče (ali i priče ostalih manjina) čuju, promičući empatiju i razumijevanje u širem društvu te da se u ključnom trenutku (iz) bore protiv sveopćeg patrijarhata i eskalacije nasilja nad ženama u Hollywoodu i šire. Poticanjem žrtava da podijele svoje priče i razotkrivanjem sistemske zloupotrebe moći, potaknuti su značajni razgovori i pokrenut je niz promjena koje promiču ravnopravnost spolova i sigurnije prostore za žene. Međutim, ostalo je još puno posla. Kontinuirana podrška, obrazovanje i aktivno sudjelovanje svih sudionika, uključujući i filmsku industriju, biti će ključni za održavanje tog trenda i stvaranje trajne pozitivne promjene.